

UNIVERZITA KARLOVA
Právnická fakulta

Michal Vokoun

Trestné činy proti volně žijícím živočichům

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Mgr. Marek Dvořák, Ph.D.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 2. 5. 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 124 323 znaků včetně mezer.

Michal Vokoun

V Praze dne 2. 5. 2023

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval panu JUDr. Marku Dvořákovi, Ph.D. za ochotu, čas, cenné rady a důkladnou zpětnou vazbu při zpracování mé diplomové práce. Rovněž děkuji své rodině, přátelům a přítelkyni za podporu během celého studia.

Obsah

1. Úvod	1
2. Vymezení základních pojmů.....	3
2.1. Volně žijící živočich	3
2.2. Zvíře	4
3. Trestné činy proti volně žijícím živočichům <i>de lege lata</i>	5
3.1. Mezinárodní právní úprava.....	5
3.1.1. Úmluva CITES	5
3.1.2. Ostatní mezinárodní úmluvy	6
3.2. Evropská úprava	7
3.2.1. Evropská unie a CITES	8
3.2.2. Směrnice o trestněprávní ochraně životního prostředí.....	9
3.3. Česká právní úprava	10
3.3.1. Historický vývoj právní úpravy	10
3.3.2. Vlastnické právo k volně žijícím živočichům	11
3.3.3. Úprava v trestním zákoníku	12
3.3.3.1. Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami (§ 299)	13
3.3.3.2. Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami z nedbalosti (§ 300).....	23
3.3.3.3. Pytláctví (§ 304).....	24
3.3.3.4. Souběh trestných činů dle § 299 a § 304 TZ	30
3.3.4. Zákon o obchodování s ohroženými druhy	31
4. Způsoby vyšetřování z hlediska kriminalistického.....	33
4.1. Vyšetřování pytláctví	33
5. Problematika domovních prohlídek	41
6. Zahraniční komparistika	43
6.1. Německo	43
6.2. Rakousko.....	44
6.3. Slovensko.....	44
6.4. Polsko	45
7. Trestné činy proti volně žijícím živočichům <i>de lege ferenda</i>	46
8. Závěr	48
Seznam použitých zdrojů.....	50

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ČR	Česká republika
LZPS	Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
TrZ	Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
TŘ	Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů
TZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ZTOPO	Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů
Zákon o životním prostředí	Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů
Zákon o obchodování s ohroženými druhy	Zákon č. 100/2004 Sb., o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
ZOPK	Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů
Zákon o myslivosti	Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů
Zákon o rybářství	Zákon č. 99/2004 Sb., o rybníkářství, výkonu rybářského práva, rybářské strážní, ochraně mořských rybolovných zdrojů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
Sazebník hodnot zvěře	Sazebník minimálních hodnot upytlačené zvěře podle druhu, pohlaví a věku
Sazebník hodnot ryb	Ceník Ministerstva zemědělství využívaný pro kompenzaci škod vzniklých na rybách z důvodu škodných událostí a neoprávněného lovu ryb v akvakultuře a v rybářských revírech
Zákon na ochranu zvířat proti týrání	Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů

Úmluva CITES CITES	Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 572/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin, ve znění pozdějších předpisů
Bonnská úmluva	Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 127/1994 Sb., o přístupu České republiky k Úmluvě o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů, přijaté v Bonnu dne 23. června 1979, ve znění pozdějších předpisů
Bernská úmluva	Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 107/2001 Sb. m. s., o přijetí Úmluvy o ochraně evropských planě rostoucích rostlin, volně žijících živočichů a přírodních stanovišť, ve znění pozdějších předpisů
ICRW	Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 7/2007 Sb. m. s., o přístupu České republiky k Mezinárodní úmluvě o regulaci velrybářství, ve znění pozdějších předpisů
Směrnice o trestněprávní ochraně životního prostředí	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/99/ES ze dne 19. listopadu 2008, o trestněprávní ochraně životního prostředí, ve znění pozdějších předpisů
Směrnice o stanovištích	Směrnice Rady 92/43/EHS ze dne 21. května 1992, o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, ve znění pozdějších předpisů
Směrnice o ochraně volně žijících ptáků	Směrnice Rady 79/409/EHS ze dne 2. dubna 1979, o ochraně volně žijících ptáků, ve znění pozdějších předpisů
Nařízení CITES	Nařízení Rady (ES) č. 338/97 ze dne 9. prosince 1996, o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi, ve znění pozdějších předpisů
Nařízení o velrybách	Nařízení Rady (EHS) č. 348/81 ze dne 20. ledna 1981, o společných pravidlech pro dovoz produktů z velryb a ostatních kytovců, ve znění pozdějších předpisů
Nařízení o pastích	Nařízení Rady (EHS) č. 3254/91 ze dne 4. listopadu 1991, o zákazu používání nášlapných pastí ve Společenství a dovozu kožešin a zboží z určitých volně žijících živočichů ze zemí, kde jsou tyto živočichové odchytáváni pomocí nášlapných pastí nebo jiných metod odchytu, které nesplňují mezinárodní normy humánního odchytu do pastí, ve znění pozdějších předpisů
Nařízení o tuleních	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1007/2009 ze dne 16. září 2009, o obchodování s produkty z tuleňů
Neoprávněné nakládání	Trestný čin neoprávněného nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami dle § 299 TZ

Prováděcí vyhláška k ZOPK	Vyhláška č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů
Druh přímo ohrožený vyhynutím	Druhy přímo ohrožené vyhubením nebo vyhynutím
Ohrožený druh	
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Zákon o policii	Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

1. Úvod

Výzkumnou otázkou této diplomové práce je (ne)dostatečnost současné právní úpravy pro regulaci škodlivých jednání ve vztahu k volně žijícím živočichům.

Tato oblast spadá pod téma právní ochrany životního prostředí. To je v § 2 zákona o životním prostředí definováno jako „*vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje.*“ Trestné činy proti životnímu prostředí tak můžeme definovat jako veškerou činnost způsobující vážné poškození či ohrožení životního prostředí. Tradičně jsou v rámci jednoho z možných rozlišování děleny na ty, jejichž objektem je zájem na ochraně tzv. **biotické složky** životního prostředí, a na ty, jejichž objektem je zájem na ochraně tzv. **abiotické složky** životního prostředí.

Trestné činy chránící abiotické části životního prostředí spočívají ve znečišťování životního prostředí jako celku, případně jeho složek. V zahraničí se pro tuto kategorii používá označení „*pollution crime*“ a můžeme ji chápat jako skupinu škodlivých jednání, která spočívají ve vypouštění látek do životního prostředí, které jsou buďto škodlivé anebo jsou vypouštěny v nebezpečném množství.¹

Druhou skupinou, na kterou je zaměřena tato diplomová práce, je trestná činnost označovaná v zahraničí jako tzv. „*wildlife crime.*“ Ta cílí na ochranu biotické složky životního prostředí, která je spojena s planě rostoucími rostlinnými druhy a volně žijícími živočišnými druhy.² V teorii je wildlife crime definován kupříkladu jako „*jakékoli jednání, které úmyslně porušuje zákony vytvořené na ochranu divokých obnovitelných zdrojů, jako rostlin, savců, ptáků, hmyzu, plazů, obojživelníků, ryb a mušlí.*“³

Trestná činnost dotýkající se volně žijících živočichů je dlouhodobým, globálním problémem, nabývajícím s každým přibývajícím rokem na závažnosti. Je třeba ji vydělit z jinak příliš široké skupiny trestných činů proti životnímu prostředí a zabývat se jí podrobněji a do

¹ The Global Initiative Against Transnational Organized Crime. Tightening the Net: Towards a Global Legal Framework on Transnational Organized Environmental Crime [online], 2015, s. 16. [cit. 16. 4. 2023]. Dostupné z: https://www.unodc.org/documents/congress/background-information/NGO/GIATOC-Blackfish/GIATOC_-_Tightening_the_Net.pdf.

² ROSE, Gary. Forests, Fish and Filthy Lucre. In ROSE, Gary (ed.). *Following the Proceeds of Environmental Crime. Forests, Fish and Filthy Lucre*. New York: Routledge, 2014, s. 4–5. ISBN 978-0-203-70181-2.

³ MUTH, Robert M., BOWE, John F. Jr. Illegal harvest of renewable resources in North America: Toward a typology of the motivations for poaching. *Society & Natural Resources*. 2018, 11(1), s. 11. ISSN 0894-1920.

hloubky, aby některé z problémů s ní souvisejících mohly být opravdu adekvátně adresovány. To je vedle mého osobního zaujetí pro problematiku jedním z důvodů, proč jsem se rozhodl pro toto téma.

V následujícím textu se budu nejprve zabývat současnou právní úpravou chránící volně žijící živočichy před společensky nejškodlivějšími jednáními, a to z pohledu práva mezinárodního, evropského a vnitrostátního. Zaměřím se zde zejména na vybrané skutkové podstaty hlavy VIII trestního zákoníku, které tuto problematiku upravují, ale i na další prameny práva v této oblasti.

Dále budu rozebírat kriminalistické metody vyšetřování těchto trestných činů, zejména trestného činu pytláctví, a to se zvláštním zaměřením na problematiku domovních prohlídek konaných v rámci vyšetřování.

Práci zakončím zhodnocením současné právní úpravy a představením vybraných návrhů *de lege ferenda*, kdy budu mimo jiné řešit i otázku možného zvýšení trestních sazeb. Tato otázka je velmi významná i vzhledem ke stanovené výzkumné otázce.

2. Vymezení základních pojmů

Pro lepší srozumitelnost je na prvním místě definovat si základní pojmy, od kterých se odvíjí vymezení tematického okruhu této práce.

2.1. Volně žijící živočich

Volně žijícím živočichem se dle § 2 písm. a) zákona o obchodování s ohroženými druhy rozumí *„jedinec živočišného druhu, jestliže se populace tohoto druhu v přírodě udržují anebo udržovaly samovolně, včetně druhu v přírodě nezáživného nebo v přírodě vyhynulého, a to i v případě chovu jedince v lidské péči nebo jiného ovlivňování jeho vývoje člověkem.“*

Velmi obdobnou definici pak nabízí ZOPK. Dle původní definice obsažené v § 3 odst. 1 písm. d) tohoto předpisu byl volně žijící živočich *„jedinec živočišného druhu, jehož populace se udržují v přírodě samovolně, a to včetně jedince odchovaného v lidské péči vypuštěného v souladu s právními předpisy do přírody,“* a to všechna vývojová stadia tohoto jedince. Tato definice byla později novelou, konkrétně zákonem č. 218/2004 Sb.

Daná definice byla upravena po nepříliš zdárné novelizaci tohoto zákona v roce 2004 (zákonem č. 218/2004 Sb.), který volně žijícího živočicha definoval jako *„jedince živočišného druhu, který se vyskytuje v přírodě a není v přímé péči člověka.“* Za jedince v přímé péči člověka se pak považoval *„jedinec živočišných nebo ptačích druhů pocházející z odchovu v zajetí, který je nezaměnitelně označen nebo identifikován nesnímatelným kroužkem nebo mikročipem anebo jiným nezaměnitelným způsobem a evidován orgánem ochrany přírody.“*

Vymezení volně žijícího živočicha tímto způsobem však bylo příliš široké a při striktním výkladu mohlo zahrnout i ztracená hospodářská zvířata volně se vyskytující v divočině. Došlo proto k opětovné novelizaci a zakotvení znění uvedeného výše.⁴

Jak můžeme vidět, v souvislosti s vymezením pojmu volně žijící živočich, na kterém staví tato diplomová práce, se většinou hovoří o tzv. živočišném druhu. Ten odborná literatura zpravidla definuje jako *„skupinu jedinců, kteří jsou schopni se vzájemně křížit mezi sebou a vytvářet plodné potomky.“*⁵ Toto vymezení se označuje jako tzv. biologická definice druhu.

⁴ MIKO, Ladislav, BOROVIČKOVÁ, Hana a kol. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*, 2. vydání, Praha, 2007, s. 79.

⁵ BOHÁČ, Jaroslav. *Ochrana biodiverzity*. České Budějovice, 2013. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zemědělská fakulta, s. 6.

Setkáváme se též s tzv. morfologickou definicí druhu, dle které je druh „*definován jako skupina jedinců, která je některou vlastností morfologicky, fyziologicky nebo biochemicky odlišná od jiných skupin.*“⁶ Živočichové jsou pak říší organismů, odlišnou od hub a rostlin, do které spadají jak obratlovci, tak bezobratlí.

2.2. Zvíře

Jako další je na místě vymezit pojem zvíře. Jeho definici lze nalézt v zákoně o myslivosti. § 2 písm. a) tohoto předpisu definuje zvíře jako „*obnovitelné přírodní bohatství představované populacemi druhů volně žijících živočichů uvedených v písmenech c) a d).*“ Pod těmito písmeny pak zákon o myslivosti uvádí vybrané druhy savců a ptáků podstatných pro myslivost v České republice. Zde uvedená definice je tedy pouze částečná pro účely zákona o myslivosti.

Komplexnější vymezení pojmu nabízí zákon na ochranu zvířat proti týrání. Ten ve svém § 3 písm. a) vymezuje zvíře jako „*každého živého obratlovce, kromě člověka, nikoliv však plod nebo embryo.*“ Volně žijícím zvířetem pak rozumí „*zvíře, patřící k druhu, jehož populace se udržuje v přírodě samovolně, a to i v případě jeho chovu v zajetí.*“⁷

Z výše uvedeného plyne, že zatímco živočichy právní úprava rozumí říší stojící na úrovni hub a rostlin a zahrnující obratlovce i bezobratlé, tak za zvíře považuje pouze podkmen říše živočichů označovaný jako obratlovci. Za zvíře lze tedy považovat kupříkladu ptáky, obojživelníky, savce, plazy či ryby, nikoliv však již například hmyz.

⁶ BOHÁČ, Jaroslav. Ochrana biodiverzity, op. cit., s. 6.

⁷ § 3 písm. b) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání.

3. Trestné činy proti volně žijícím živočichům *de lege lata*

3.1. Mezinárodněprávní úprava

Z hlediska systematiky je vhodné začít s úpravou ochrany volně žijících druhů živočichů v mezinárodním měřítku, neboť od této se v mnohých případech odvíjí úprava vnitrostátní.

3.1.1. Úmluva CITES

Primárním a podle mého názoru nejzásadnějším právním předpisem mezinárodního práva, který oblast upravuje, je **Úmluva CITES**. Tato byla sjednána ve Washingtonu roku 1973, pro Českou republiku vstoupila v platnost dne 28. 5. 1992, a má k dnešnímu dni 184 smluvních stran.⁸ Úmluva CITES cílí na ochranu druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin před vyhubením v důsledku jejich nadužívání. Vzhledem k tématu této práce se zaměřím na ochranu, kterou poskytuje živočichům, a rostliny budou ponechány stranou.

Tato úmluva je specifická tím, že oproti v české právní úpravě jinak používanému pojmu „*jedinec*“ užívá pojem „*exemplář*“. Tím ve smyslu svého čl. I písm. b) rozumí „*jakéhokoli živočicha nebo rostlinu, ať živého či mrtvého*“ a u vybraných druhů živočichů zařazených v příloze I a II také „*jejich snadno rozpoznatelnou část nebo výrobek z nich, pokud jsou tyto jmenovitě uvedeny v příloze III ve spojitosti s těmito druhy.*“ Pojem exemplář užívaný Úmluvou je tedy v zásadě obsahově totožný s běžně užívaným označením jedinec.

Úmluva CITES má celkem tři přílohy, na základě kterých se jí chráněné druhy živočichů rozdělují do tří kategorií. Příloha I zahrnuje všechny druhy ohrožené vyhubením, které by obchod s nimi mohl nepříznivě ovlivnit, anebo už je nepříznivě ovlivňuje. Z nejnámějších jsou sem zařazeni například panda červená, gepard nebo všechny poddruhy tygrů.

Příloha II se vztahuje na druhy, které sice momentálně nejsou bezprostředně ohroženy vyhubením, ale bez přísné regulace obchodu s nimi by se jimi mohly stát. Dále se vztahuje i na některé další druhy, u kterých je to nutné z důvodu zájmu na účinné kontrole obchodu s nimi. Příkladem lze uvést všechny druhy žiraf, hrocha obojživelného či fenka.

A příloha III pak zahrnuje druhy, o kterých některý ze států, který je stranou Úmluvy, prohlásí, že jsou pod jeho ochranou prostřednictvím „*opatření majících preventivně zabránit*

⁸ CITES – Ministerstvo životního prostředí. Úvodní stránka – Ministerstvo životního prostředí [online]. Copyright © 2008 [cit. 04. 11. 2022]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/cites_obchod_ohrozenymi_druhy.

*jejich exploataci*⁹ či tuto omezit, a které vyžadují spolupráci dalších smluvních států při kontrole obchodu s nimi. Jedná se mimo jiné o šakala obecného (kterého do přílohy uvedla Indie), hyenu žíhanou (začleněnou Pákistánem) či lišku obecnou (opět vybranou Indií). Vůči zařazení druhů do přílohy III mohou ostatní státy oznámit výhradu. Česká republika tak učinila například právě u lišky obecné, lasice horské či hranostaje. Obchod s druhy uvedenými v těchto přílohách mohou smluvní strany dle čl. II bodu 4. Úmluvy umožnit pouze, pokud bude v souladu s Úmluvou.

3.1.2. Ostatní mezinárodní úmluvy

Kromě Úmluvy CITES je Česká republika dále vázána především Bonnskou úmluvou o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů,¹⁰ Bernskou úmluvou o ochraně evropských planě rostoucích rostlin, volně žijících živočichů a přírodních stanovišť¹¹ a ICRW, tedy Mezinárodní úmluvou o regulaci velrybářství.¹²

ICRW

Co se týče ICRW, sjednané ve Washingtonu dne 2. 12. 1946, tak tato se České republiky přímo nedotýká v tom smyslu, že jako stát nemá bezprostřední přístup k oceánům a tam žijícím kytovcům. Spolu s ostatními smluvními státy však prosazuje omezení jejich lovu v globálním měřítku. Plnění této úmluvy navíc ČR na vnitrostátní úrovni zajišťuje prostřednictvím zákona o obchodování s ohroženými druhy, konkrétně jeho § 20, který zakazuje lov kytovců na lodích plujících pod českou státní vlajkou.

Bonnská úmluva

Bonnská úmluva, sjednaná 23. 6. 1979 v německém Bonnu, má za cíl zabezpečit ochranu stěhovavých druhů živočichů (kromě ptáků také celé řady jiných živočichů – ryb, savců, bezobratlých...). Takovým druhem ve svém čl. I bodu 1. písm. a) rozumí „*celou populaci nebo kteroukoli geograficky oddělenou část populace jakéhokoliv druhu nebo nižšího*

⁹ Čl. II bod 3. Úmluvy CITES

¹⁰ Sdělení č. 127/1994 Sb. m. s., o přístupu České republiky k Úmluvě o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů. In: Sběrka mezinárodních smluv. 17. 06. 1994. ISSN 127-130.

¹¹ Sdělení č. 107/2001 Sb. m. s., o přijetí Úmluvy o ochraně evropských planě rostoucích rostlin, volně žijících živočichů a přírodních stanovišť. In: Sběrka mezinárodních smluv. 09. 11. 2001. ISSN 107.

¹² Sdělení č. 7/2007 Sb. m. s., o přístupu České republiky k Mezinárodní úmluvě o regulaci velrybářství. In: Sběrka mezinárodních smluv. 19. 01. 2007. ISSN 1801-0393.

taxonu volně žijících živočichů, pro něž platí, že významná část jejich příslušníků cyklicky a předvídatelně překračuje jednu nebo více hranic jurisdikce státu.“

Její součástí jsou dvě přílohy. První příloha vyjmenovává druhy kriticky ohrožené tam, kde jsou rozšířené, které proto zasluhují přísnou ochranu. Druhá příloha obsahuje stěhovavé druhy živočichů, jejichž ochraně by prospěly konkrétně zaměřené mezinárodní dohody a memoranda porozumění. Zahrnuje též 159 druhů obratlovců vyskytujících se v České republice.¹³ Na základě Bonnské úmluvy byla přijata celá řada memorand porozumění a dohod (Dohoda o ochraně populací evropských netopýrů, Memorandum o ochraně stěhovavých druhů dravců a sov Afriky a Eurasie...).

Bernská úmluva

Poslední z významnějších mezinárodních úmluv, o které bych zde chtěl pojednat, je tzv. Bernská úmluva, která byla sjednána 19. 9. 1979 ve švýcarském Bernu. Cílí na ochranu druhů celoevropského významu, jejich stanovišť (biotopů) a zejména na ochranu stěhovavých druhů, které patří mezi druhy ohrožené, a druhů, jejichž ochrana vyžaduje spolupráci na celoevropské úrovni. Česká republika se k této úmluvě připojila v červnu roku 1998 a uplatnila přitom několik výhrad proti zařazení vybraných predátorů z řad savců a ptáků (káně lesní, výr velký, medvěd hnědý, vlk...) mezi přísně chráněné živočichy.

Tato úmluva je průlomová mimo jiné v tom, že zakazuje vybrané způsoby zabíjení, lovu a odchytu, které považuje za nehumánní (např. odstřel zvířat oslněných za tímto účelem umělým světlem).

3.2. Evropská úprava

Řada mezinárodních úmluv, o kterých bylo pojednáno v předchozí kapitole, byla rovněž převzata do legislativy Evropské unie.

¹³ Bonnská úmluva – AOPK ČR. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR – AOPK ČR [online]. Copyright © 2022 AOPK ČR [cit. 04. 11. 2022]. Dostupné z: <https://nature.cz/bonnska-umluva>.

3.2.1. Evropská unie a CITES

Na prvním místě jde o implementaci v předchozí kapitole uvedené Úmluvy CITES. Ta musí být z důvodu otevřených hranic mezi členskými státy prováděna na celounijní úrovni. Tuto implementaci zajišťují:

- i) „**Základní nařízení**“, tj. nařízení Rady (ES) č. 338/97 ze dne 9. prosince 1996, o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi,
- ii) „**Implementační nařízení**“, tj. nařízení Komise (ES) č. 865/2006 ze dne 4. května 2006, o prováděcích pravidlech k nařízení Rady (ES) č. 338/97, o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s těmito druhy,
- iii) „**Nařízení o povolení**“, tj. nařízení Komise (EU) č. 792/2012 ze dne 23. srpna 2012, kterým se stanoví vzor formuláře povolení, potvrzení a dalších dokumentů uvedených v nařízení Rady (ES) č. 338/97, o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a mění nařízení Komise (ES) č. 865/2006.

Jelikož se jedná o nařízení, tak jsou tato přímo aplikovatelná ve všech členských státech. Státy však přesto mají povinnost je transponovat prostřednictvím národní legislativy.¹⁴ Zároveň jde unijní legislativa v řadě případů nad rámec původní Úmluvy CITES, zejména zařazením některých živočišných a rostlinných druhů, na které CITES nepamatuje, do chráněných seznamů.¹⁵

Všechny členské státy EU jsou signatáři Úmluvy CITES. Přesto však Evropská unie dne 8. července 2015 k této úmluvě přistoupila také jako celek, a to na základě rozhodnutí Rady (EU) 2015/451 ze dne 6. března 2015, o přistoupení Evropské unie k Úmluvě o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (CITES).

K této změně došlo z toho důvodu, že zatímco znění Úmluvy CITES do roku 2013 umožňovalo členství na ní pouze státům, tak od listopadu roku 2013 bylo toto dodatkem

¹⁴ The European Union and Trade in Wild Fauna and Flora [online]. [cit. 4. 11. 2022].
Dostupné z: https://ec.europa.eu/environment/cites/legislation_en.htm

¹⁵ The Differences between EU and CITES Provisions in a Nutshell [online]. [cit. 4. 11. 2022].
Dostupné z: https://ec.europa.eu/environment/cites/pdf/differences_b_eu_and_cites.pdf

umožněno i organizacím pro regionální hospodářskou integraci. V případě hlasování tak nyní EU hlasuje všemi 27 hlasy v případech spadajících do její kompetence.¹⁶

3.2.2. Směrnice o trestněprávní ochraně životního prostředí

Druhým významným dokumentem na půdě EU je směrnice o trestněprávní ochraně životního prostředí [dále jen „*Směrnice*“]. Tato směrnice zavádí trestněprávní opatření za účelem účinnější ochrany životního prostředí, jak sama uvádí ve svém čl. 1.

Pro naše účely je zásadní především její čl. 3 písm. g), dle kterého jsou členské státy „*povinny zajistit, aby obchodování s jedinci chráněných druhů volně žijících živočichů [...] nebo s jejich částmi nebo odvozeninami [...]*“ bylo trestným činem, pokud je protiprávní a pachatel jednal v úmyslu anebo alespoň v hrubé nedbalosti. Výjimku z této povinnosti stanoví pro případy, kdy se toto jednání týká zanedbatelného množství jedinců těchto druhů a má zanedbatelný dopad na stav daných druhů z hlediska ochrany. Kumulativnost podmínek této výjimky je dle mého mínění zásadní, neboť pokud by stačilo splnění předpokladu, že se jedná o „zanedbatelné množství jedinců,“ pak by stále velmi jednoduše mohlo docházet k nenávratným ztrátám kusů velmi vzácných živočichů, kteří se někdy ve světě pohybují již v posledních desítkách kusů a směrnice by tak zjevně nedosahovala svého účelu, kterým je mimo jiné právě ochrana takto ohrožených druhů volně žijících živočichů.

Jedinci, na které se toto písmeno vztahuje, jsou vymezeni v přílohách A a B výše uvedeného Základního nařízení, jak vyplývá z čl. II písm. b) bodu ii) Směrnice.

Druhým významným ustanovením Směrnice je čl. 3 písm. f), který obdobným způsobem vyžaduje po členských státech trestní postih „*usmrcování, ničení, držení nebo odchyty jedinců chráněných druhů volně žijících živočichů [...]*.“ Výjimka je opět totožně stanovena pro případy, kdy se kumulativně jedná o zanedbatelné množství jedinců a jednání má zároveň zanedbatelný dopad na stav daných druhů z hlediska jejich ochrany. Jedinci dle tohoto písmene se pak rozumí ti vymezení v příloze IV Směrnice o stanovištích a v příloze I Směrnice o ochraně volně žijících ptáků, jak vyplývá z čl. 2 písm. b) bodu i) směrnice.

Dle čl. 4 Směrnice musí být návod a pomoc k výše uvedeným jednáním spáchaným ve formě úmyslu rovněž možné trestat jako trestný čin. Z hlediska sankcí pak po členských státech

¹⁶ EU Accession to CITES [online]. [cit. 4. 11. 2022]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/environment/cites/gaborone_en.htm

vyžaduje taková opatření, na základě kterých bude možné uložit „účinné, přiměřené a odrazující trestní sankce.“

Směrnice počítá rovněž s trestní odpovědností právnických osob, a to na rozdíl od úmluv na mezinárodněprávní úrovni, kde je shoda na této otázce vzhledem k nejednotnosti zavedení této odpovědnosti v různých státech světa problematická.

Její význam spočívá zejména v tom, že na jejím základě musela řada členských států s méně rozvinutou právní úpravou v této oblasti zavést nové trestné činy vedoucí k ochraně životního prostředí a celkově svou legislativu přizpůsobit požadavkům Směrnice.¹⁷ Velmi důležitý je i důraz na to, aby takové trestné činy nebyly pouze formálního charakteru, což zajišťuje požadavkem „účinných, přiměřených a odrazujících trestních sankcí.“¹⁸

3.3. Česká právní úprava

3.3.1. Historický vývoj právní úpravy

V trestním zákoně z roku 1964 původně nebyly trestné činy proti životnímu prostředí, a tím pádem ani proti volně žijícím živočichům, vůbec zmiňovány. K postihu problematických jednání tak docházelo maximálně prostřednictvím jiných skutkových podstat, například z oblasti ochrany zdraví lidí, majetku či trestných činů obecně nebezpečných.

Pytláctví, které právní úprava (patrně i z důvodu jeho vztahu k majetkovým hodnotám) reflektuje již po delší dobu než jiné trestné činy proti životnímu prostředí, bylo jako přečin upraveno v zákoně o přečinech z roku 1969.¹⁹ Stovky let byla ochrana volně žijících živočichů řešena právem myslivosti, které však staví na velmi odlišných základech než právo životního prostředí a u celé řady druhů cílilo k jejich vyhubení kvůli problémům, které lidem způsobovaly.²⁰

K prvnímu postupu v této oblasti došlo v roce 1990 novelou TrZ, zákonem č. 159/1989 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon, zákon o přečinech a trestní řád, kterou do něj byl zařazen trestný čin „ohrožení životního prostředí,“ o 13 let později přejmenovaný

¹⁷ Např. ve Španělsku došlo k novelizaci tamějšího trestního zákoníku. Srov. FUENTES OSORIO, Jean Luis. Environmental Criminal Law in Spain. In FARMER, Andrew, FAURE, Michael G., VAGLIASANDI, Grazia Maria (eds.). *Environmental Crime in Europe*. Oxford: Hart Publishing, 2017, s. 194. ISBN 9781509914012.

¹⁸ Čl. 5, čl. 7 směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2008/99/ES, o trestněprávní ochraně životního prostředí.

¹⁹ Ustanovení § 4 zákona č. 150/1969 Sb., o přečinech.

²⁰ ANDRESKA, Dominik. K výročí 50 let zákazu lovu dravců na výrovkách. In: *České právo životního prostředí, vědecký časopis*. Praha: Česká společnost pro právo životního prostředí, z.s., 2017. ISSN: 1213-5542, s. 80.

na „poškození a ohrožení životního prostředí.“²¹ Do roku 1990 tak docházelo k postihu trestných činů proti volně žijícím živočichům spíše výjimečně, zejména v rámci přečinu pytláctví.

Opravdu významnou z hlediska ochrany volně žijících živočichů pak byla až novela TrZ v roce 2002, zákon č. 134/2002 Sb. Tím byl vůbec poprvé zakotven trestný čin neoprávněného nakládání s chráněnými a volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami (tehdy § 181f). Touto novelou byla česká právní úprava uvedena do souladu s požadavky v předchozí kapitole zmíněné směrnice o trestněprávní ochraně životního prostředí.

Další významnou změnu poté provedl nový trestní zákoník z roku 2009, ve kterém vznikla samostatná hlava VIII zaměřená čistě na trestné činy proti životnímu prostředí. To bylo zejména významným signálem pro společnost, kdy zákon jasně deklaroval význam této hodnoty a přiřadil ji touto formou k jiným, již zavedeným hodnotám, jako je ochrana majetku či zdraví, a zejména tím tyto trestné činy konečně samostatně vydělil.

3.3.2. Vlastnické právo k volně žijícím živočichům

Na rozdíl od planě rostoucích rostlin, které jsou ve vlastnictví vlastníka pozemku, na kterém rostou²², nejsou jedinci a exempláře volně žijících živočichů, vyskytující se ve volné přírodě, v ničem vlastnictví a mohou být označeni jako tzv. „*res nullius*“ (věc ničí).

Ačkoliv se po rekodifikaci občanského zákoníku zvíře již nepovažuje za věc²³, tak se na něj i nadále mohou použít ustanovení o věcech v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze. I když tedy již nejde o věc v právním slova smyslu, tak bude mít přesto divoké zvíře dle logiky římského práva, kterou OZ převzal, status *res nullius*, nebo bude minimálně podřízeno stejnému právnímu režimu.²⁴

Ustanovení § 1046 OZ odst. 1 pak říká: „*Divoké zvíře je bez pána, dokud žije na svobodě.*“ Slovním spojením „*bez pána*“ občanský zákoník rozumí, že takové zvíře nemá vlastníka.

²¹ Zákon č. 134/2002 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon.

²² Viz § 507 OZ – „Součástí pozemku je rostlinstvo na něm vzešlé.“

²³ Viz § 494 věta druhá OZ.

²⁴JANOUSĚK, L. In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, s. 1124.

Nejvyšší soud Československé republiky se již v roce 1942 vyjádřil k otázce vymezení pojmu „divoké zvíře“. Za takové bylo dle něj možné považovat *“nezkročená zvířata, která mají na území Československé republiky podmínky ke svému životu na svobodě a která se na tomto území vyskytují či se tam alespoň snadno vyskytnout mohou.”* Naopak dle něj nebylo *“možné za divoké považovat taková zvířata, která by se na našem území jen obtížně aklimatizovala a u kterých je snadno poznatelné, že jsou na svobodě pouze v důsledku úniku ze zajetí.”* Tato se dle názoru Nejvyššího soudu ČSR stávají *res nullius* až okamžikem jejich opuštění vlastníkem.²⁵ S tímto míněním je možné se ztotožnit i dnes.

Dle § 1045 odst. 1 OZ platí, že věc ničí si může kdokoliv přivlastnit, nebrání-li tomu zákon nebo právo jiného na přivlastnění věci. Takovéto přivlastnění proto přirozeně nebude možné u chráněných volně žijících živočichů, u kterých obecně závazné právní předpisy zakazují nakládání s nimi, zejména tedy u živočichů chráněných § 299 a § 300 TZ.

Lze tedy shrnout, že volně žijící živočichové přirozeně se vyskytující na území České republiky nejsou předmětem vlastnického práva, nýbrž jsou věcí ničí. Předmětem vlastnictví by se za života mohli stát pouze, pokud by došlo k jejich zajetí, které by však muselo být v souladu s právem. Obdobný názor zaujalo rovněž Stanovisko Ústavu státu a práva Akademie věd ČR k otázce vlastnictví volně žijících zvířat.²⁶

3.3.3. Úprava v trestním zákoníku

Jak již vyplynulo výše, skutkové podstaty postihující škodlivá jednání vůči volně žijícím živočichům jsou vymezeny v hlavě VIII trestního zákoníku. Doplnkově je v individuálních případech někdy možné využít i skutkové podstaty uvedené mimo tuto hlavu (např. z oblasti majetkových trestných činů ve vztahu k pytláctví). Hlavním předmětem zájmu jsou však pro účely této práce trestné činy neoprávněného nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami (v úmyslné a nedbalostní formě) dle § 299 a § 300 TZ, a trestný čin pytláctví dle § 304 TZ.

²⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 1. 1942, sp. zn. Rv I 919/41.

²⁶ Ústav státu a práva akademie věd ČR Stanovisko k otázce vlastnictví volně žijících zvířat. In: *Právník*. 1994. č 1, s. 81-82.

3.3.3.1. Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami (§ 299)

Trestného činu „*neoprávněného nakládání*“ se dle § 299 odst. 1 TZ dopustí ten, „*kdo v rozporu s jiným právním předpisem usmrtí, zničí, poškodí, odejme z přírody, zpracovává, doveze, vyveze, proveze, přechovává, nabízí, zprostředkuje, sobě nebo jinému opatří jedince zvláště chráněného druhu živočicha nebo rostliny nebo exemplář chráněného druhu a spáchá takový čin na více než dvaceti pěti kusech živočichů, rostlin nebo exemplářů.*“ Alternativně se ho dopustí dle § 299 odst. 2 TZ ten, „*kdo v rozporu s jiným právním předpisem usmrtí, zničí, poškodí, odejme z přírody, zpracovává, doveze, vyveze, proveze, přechovává, nabízí, zprostředkuje, sobě nebo jinému opatří jedince silně nebo kriticky ohroženého druhu živočicha nebo rostliny nebo exemplář druhu přímo ohroženého vyhubením nebo vyhynutím.*“

Tento trestný čin v zásadě vychází z dřívější úpravy téhož trestného činu obsaženého v § 181f TrZ, kdy především rozšiřuje okruh chráněných živočichů a nově již nespojuje trestní postih dle odst. 1 alternativně i s recidivou pachatele.

Nelegální jednání zde spočívá v protiprávním nakládání s celkem čtyřmi kategoriemi volně žijících živočichů, tedy se 4 různými možnými předměty útoku. Ty zákonodárce rozděluje do dvou skutkových podstat dle míry jejich ohrožení a s tím souvisejícím potřebným minimálním počtem kusů, se kterými musí být protiprávně nakládáno pro naplnění skutkové podstaty.

První skutková podstata

“*Objektem trestného činu podle § 299 odst. 1 je zájem na ochraně zvláště chráněných druhů živočichů nebo rostlin nebo exemplářů chráněného druhu*“²⁷ před takovým nakládáním s nimi, které je ohrožuje a je prováděno ve větším rozsahu.

U první skutkové podstaty uvedené v odstavci prvním § 299 TZ jde buďto i) o jedince zvláště chráněného druhu živočicha anebo ii) o exemplář chráněného druhu.

Jedinec zvláště chráněného druhu

Pojem „*jedinec zvláště chráněného druhu živočicha*“ vymezuje především zákon o ochraně přírody a krajiny ve svém § 48 odst. 1. Dle něj lze za zvláště chráněné vyhlásit druhy živočichů, které jsou ohrožené, vzácné nebo vědecky či kulturně velmi významné.

²⁷ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře, s. 2992. ISBN 978-80-7400-428-5.

Z textace zákona vyplývá, že jde o alternativní podmínky, stačí tedy naplnění jednoho z uvedených znaků.

Pro zařazení živočicha do této kategorie, která mu poskytuje zvláštní ochranu, je přitom rozhodující stupeň jeho ohrožení jak na území ČR, tak v mezinárodním měřítku.²⁸ Důležitými podklady pro toto zařazení jsou rovněž tzv. „červené seznamy“, které na základě vědeckých podkladů zaznamenávají veškeré ohrožené i vzácné druhy. Jsou sestavovány jak pro území celé ČR, tak i pro jednotlivé regiony. Bývá v nich uveden rovněž stupeň ohrožení dle kategorií Mezinárodního svazu ochrany přírody („IUCN“). Těmito kategoriemi jsou „*druh vyhynulý nebo vyhubený, vyhynulý nebo vyhubený ve volné přírodě, kriticky ohrožený, ohrožený, zranitelný, závislý na ochraně, téměř ohrožený, málo dotčený druh, o němž jsou nedostatečné údaje, a nevyhodnocený druh.*“²⁹

V souladu s § 48 odst. 3 ZOPK stanoví Ministerstvo životního prostředí obecně závazným právním předpisem seznam a stupeň ohrožení zvláště chráněných druhů živočichů. Tímto předpisem je prováděcí vyhláška k ZOPK. Předmětný seznam je ve vztahu k živočichům dle § 14 odst. 2 vyhlášky uveden v její příloze č. III a rozděluje druhy kriticky ohrožené (104 druhů), silně ohrožené (121 druhů) a ohrožené (80 druhů)³⁰.

Exemplář chráněného druhu

Exemplářem chráněného druhu se rozumí živočich (či rostlina), kterému poskytuje zvláštní ochranu mezinárodní právní úprava, kterou je Česká republika vázána. Jedná se zejména o Úmluvu CITES a na ni navazující předpisy EU (zejm. výše zmíněné Základní nařízení a Implementační nařízení).

Chráněným druhem pak rozumíme druhy přímo ohrožené vyhubením či vyhynutím, které je nutné chránit tím, že usměrnujeme jejich dovoz a vývoz či za účelem ochrany jiných druhů, a které jsou chráněny na návrh státu, který je členem Úmluvy CITES. Jejich seznamy jsou uvedené v přílohách I – III Úmluvy CITES.

²⁸ MIKO, Ladislav. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*, op. cit., s. 232.

²⁹ MIKO, Ladislav. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*, op. cit., s. 232.

³⁰ Stav ke dni 7. 11. 2022.

Exemplářem bude živočich jednoho z těchto druhů, a to bez ohledu na to, zda je živý anebo neživý. U neživých exemplářů se může jednat rovněž o části těla či výrobky z živočichů a produkty, u kterých je zřejmé, že obsahují část tohoto živočicha.³¹

Větší rozsah než 25 kusů

K naplnění skutkové podstaty v odst. 1 musí dle textace zákona dojít minimálně na 25 kusech. Patrně může jít i o celkový součet exemplářů či jedinců různých druhů, jelikož zákon nestanoví požadavek, aby se jednalo o kusy stejného druhu. Cílem zde navíc oproti skutkové podstatě v odst. 2 není ochrana druhu přímo před vyhynutím či vyhubením.

Z jazykového výkladu tohoto ustanovení vyplývá také možnost společně sčítat kusy živočichů, rostlin a exemplářů. Stejně tak nevidím důvod vyžadovat totožnost typu nakládání u všech 25 kusů. Pachatel by tedy mohl tuto skutkovou podstatu naplnit např. usmrcením 12 živočichů zvláště chráněného druhu, zničením 13 kusů rostliny zvláště chráněného druhu a přechováním 1 exempláře chráněného druhu živočicha či jinou libovolnou kombinací jednání v uvedeném smyslu.

Nabízí se otázka, proč zákonodárce zvolil pro účely vyvození trestní odpovědnosti právě hranici 25 kusů chráněných živočichů, rostlin či exemplářů. S odkazem na to, že se jedná o trestný čin převzatý ze starého trestního zákona (vložený novelou č. 134/2002 Sb.), se tímto ani dalšími aspekty tohoto trestného činu důvodová zpráva k novému trestnímu zákoníku nezabývá. V předchozí právní úpravě, v § 181f odst. 1 písm. a) TrZ, ale byla uvedena hranice dvojnásobně vyšší, tedy 50 kusů živočichů, rostlin či exemplářů.

V jedné ze dvou nedbalostních variant tohoto trestného činu, která se vztahovala k nedovolenému odnímání z přírody (§ 181h TrZ), se pak dokonce hovořilo pouze o odnětí z přírody volně žijících živočichů v takovém měřítku, že je tím ohrožena místní populace těchto živočichů.³² V současné nedbalostní variantě tohoto trestného činu (§ 300 TZ) je však rovněž stanovena hranice 25 kusů.

Trestný čin hromadný

Může se nabízet otázka, zda by se při větší časové prodlevě mezi jednotlivými protiprávními jednáními (např. odstřel chráněných dravců jedním pachatelem v průběhu několika měsíců) jednalo o pokračování v trestném činu. Podle § 116 TZ se pokračováním

³¹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář, op. cit.*, s. 2992.

³² Viz § 181f zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon.

v trestném činu rozumí „*takové jednání, jehož jednotlivé dílčí útoky vedené jednotným záměrem naplňují, byť i v souhrnu, skutkovou podstatu stejného trestného činu, jsou spojeny stejným nebo podobným způsobem provedení a blízkou souvislostí časovou a souvislostí předmětu útoku.*“

Vzhledem k tomu, že je zde ale mnohost útoků vyjádřena přímo jako znak skutkové podstaty,³³ tak se domnívám, že bychom § 299 odst. 1 TZ měli správně označit za trestný čin hromadný. Dle Jelínka je podmínkou trestní odpovědnosti u hromadných trestných činů mnohost útoků, která je zároveň znakem skutkové podstaty. Zmíněná hranice 25 kusů je přesně tímto případem.

Druhá skutková podstata

U druhé ze skutkových podstat tohoto trestného činu, která je uvedena v odstavci 2, jde o jedince silně nebo kriticky ohroženého druhu anebo o exemplář druhu přímo ohroženého vyhubením nebo vyhynutím. Chrání jedince a exempláře těch nejvíce ohrožených druhů, vzácnějších než u odstavce prvního. To se projevuje také tím, že k naplnění této skutkové podstaty stačí jednání ve vztahu k jedinému kusu takového živočicha.

Jedinec silně nebo kriticky ohroženého druhu

Jedince silně nebo kriticky ohrožených druhů vymezují § 48 odst. 1 písm. a), b), odst. 3 ZOPK ve spojení s § 14 prováděcí vyhlášky k ZOPK č. 395/1992 Sb. Na základě odkazu v těchto ustanoveních vymezují tyto jedince, kterým je poskytována ještě zvýšená ochrana, přílohy II a III této prováděcí vyhlášky, konkrétně vždy jejich body 1. Příloha II vymezuje jedince kriticky ohrožených druhů rostlin, zatímco příloha III se vztahuje na kriticky ohrožené živočichy. Z těch lze uvést například orla mořského, různé druhy čolků, rýsa ostrovida či vydru říční. Těmto je tak poskytována ochrana zejména vnitrostátním právem.

Exemplář druhu přímo ohroženého vyhubením nebo vyhynutím

Jak bylo uvedeno výše, exemplářem se rozumí jedinec chráněný mezinárodním právem, zejména Úmluvou CITES a na ni navazujícími předpisy Evropské unie. Pojem druh přímo ohrožený vyhubením nebo vyhynutím (dále jen „*druh ohrožený vyhynutím*“) je uveden v zákoně o obchodování s ohroženými druhy, kdy tento ve svém § 2 odst. c) pro účely jejich vymezení odkazuje na přílohu A tzv. Základního nařízení, tj. nařízení Rady (ES) č. 338/97. Aby zde uvedený druh však bylo možné chápat jako druh ohrožený vyhynutím, tak musí být

³³ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část.* 8. vydání. Praha: Leges, 2022, s. 161-162.

současně uveden v příloze I Úmluvy CITES.³⁴ Jde tedy o ochranu poskytovanou zejména jiným než vnitrostátním právem.

Znaky trestného činu

Pachatelem trestného činu podle § 299 TZ může být kdokoliv, jak fyzická, tak i právnická osoba,³⁵ která se dopustí některého z taxativně vymezených způsobů nakládání s vymezenými druhy či exempláři živočichů v rozporu s jiným právním předpisem.

Jiným právním předpisem se rozumí jakýkoliv jiný předpis než trestní zákoník, který je v době spáchání činu platnou součástí právního řádu a nabyt účinnosti. Na jeho síle z hlediska dělení právních norem přitom nezáleží, může se jednat o zákon, mezinárodní smlouvu, ale i nařízení vlády či vyhlášku ministerstva. Jelikož skutková podstata vyžaduje rozpor s jiným právním předpisem, tak se jedná o trestněprávní normu s blanketní dispozicí.³⁶ Zejména se může jednat o zákon o životním prostředí, zákon o obchodování s ohroženými druhy, zákon o ochraně přírody a krajiny, jejich prováděcí vyhlášky, Úmluvu CITES či nařízení EU uvedená v kapitole 2.2.1.1.

Spatřuji zde však teoretický rozpor se zásadou *nullum crimen sine lege scripta*, tedy že nemůže býti zločinu bez zákona. Podmínění trestnosti rozporem jednání s „jiným právním předpisem“ je vzhledem k existenci této zásady problematické. Nejedná se však o problém ojedinělý, trestní zákoník používá tuto formulaci v celé řadě svých ustanovení – např. v § 156 odst. 1, § 164 odst. 1, § 244 odst. 1 či § 293 odst. 1. Byť lze pochopit potřebu zákonodárce odkázat na jiné předpisy upravující tuto problematiku a nevyjmenovávat je pro přehlednost všechny přímo v trestním zákoníku, tak by vzhledem k výše uvedené zásadě byla možná vhodnější formulace „v rozporu s jiným zákonem“, která by vyloučila použití podzákoných právních předpisů. I podle Ústavního soudu je možné odkazem na podzákoný právní předpis skutkovou podstatu pouze konkretizovat, nikoliv přímo doplňovat.³⁷

Zakázané způsoby nakládání zákon ve vztahu k volně žijícím živočichům výslovně vymezuje pro obě skutkové podstaty. Jde o jednání spočívající v usmrcení těchto živočichů, jejich poškození (např. oddělením končetiny, kdy živočich přežije, ale je oslaben), odejmutí

³⁴ RŮŽIČKA, Miroslav. In: DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4. § 299.

³⁵ Viz § 7 ZTOPO

³⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář, op. cit.*, s. 2994.

³⁷ Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 13/12 ze dne 23. 7. 2013.

z přírody, zpracování (např. zpracování jejich kůže či jiných tělesných částí), přesunu přes státní hranici České republiky (tj. dovezení, vyvezení či provezení), nabízení, zprostředkování či opatření těchto sobě či jinému, a v případě živých jedinců jejich přechovávání.

Z hlediska subjektivní stránky, tedy zejména zavinění, se u obou výše uvedených skutkových podstat vyžaduje úmysl. Nedbalostní případy obdobných jednání postihuje trestný čin podle § 300 TZ.

Objektem tohoto trestného činu je dle Jelínka „zájem na ochraně biologické rozmanitosti živočišných a rostlinných druhů, zejména těch, které jsou podle přírodovědeckých kritérií na pokraji vyhubení či vyhynutí, nebo které jsou ve volné přírodě vzácné, ohrožené poptávkou ze strany obchodníků, sběratelů, chovatelů, nebo které jsou ohrožené v areálu svého rozšíření.“³⁸

Uzákoněním trestných činů podle § 299 a 300 TZ plní Česká republika své závazky plynoucí jí z Úmluvy CITES a z tzv. Základního nařízení Rady EU, o kterém je pojednáno v kapitole 2.2.1.1.

Trestem u obou základních skutkových podstat může být trest odnětí svobody v maximální výši tří let (kdy minimální hranice není stanovena), zákaz činnosti anebo propadnutí věci či jiné majetkové hodnoty.

Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby

Za okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby, tedy za znaky tzv. kvalifikované skutkové podstaty, zákonodárce v odstavci třetím § 299 TZ ve vztahu k volně žijícím živočichům zvolil spáchání činu dle jakékoliv ze dvou základních skutkových podstat

- i) jako člen organizované skupiny,
- ii) jeho spáchání v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch, anebo
- iii) způsobení dlouhodobého či nevratného poškození populace volně žijícího živočicha nebo místní populace či biotopu zvláště chráněného druhu živočicha tímto činem.³⁹

Při spáchání daného trestného činu se současným naplněním byť jen jednoho z výše uvedených znaků kvalifikované skutkové podstaty je možné odsouzenému pachateli uložit trest

³⁸ JELÍNEK, Jiří a kol.: *Trestní právo hmotné, op. cit.*, s. 823.

³⁹ Viz § 299 odst. 3 TZ.

odnětí svobody na šest měsíců až pět let, zákaz činnosti anebo propadnutí věci či jiné majetkové hodnoty.

S výjimkou způsobení dlouhodobého či nevratného poškození se u těchto okolností, jakož i u okolností uvedených pod odstavcem 4, vyžaduje úmyslné zavinění. Proto nejsou u nedbalostní varianty tohoto trestného činu zakotvené v § 300 TZ uvedeny.

Člen organizované skupiny

Členstvím v organizované skupině lze rozumět členství ve sdružení více osob, ve které je provedena dělba úkolů mezi jeho jednotlivé členy a jehož činnost se proto projevuje koordinovaností a plánovitostí, díky čemuž je pravděpodobnost úspěšného provedení trestného činu vyšší. Tím je dána vyšší škodlivost a závažnost takového jednání.⁴⁰ Dle Púry nemusí mít tato skupina trvalejší charakter, může být utvořena ke spáchání byť jen jediného trestného činu, a jejím členem může být i právnická osoba.⁴¹

Úmysl získat značný prospěch a způsobení dlouhodobého či nevratného poškození

Značným prospěchem se v souladu s § 138 odst. 1 písm. d), odst. 2 TZ rozumí prospěch ve výši nejméně 1.000.000 Kč. Nemusí přitom dojít k jeho dosažení, postačí pouhý úmysl k tomu směřující.

Při způsobení dlouhodobého či nevratného poškození pak jde o jednání, které je způsobilé v určitém místě vyvolat trvalý nebo minimálně po delší dobu trvající zánik populace druhu volně žijícího živočicha obecně anebo zánik místní populace či biotopu zvláště chráněného druhu živočicha. K pojmu zvláště chráněný druh viz s. 13. Dle Šámala při posuzování naplnění tohoto znaku „*bude vždy záležet na místních poměrech, na skladbě konkrétního ekosystému a na tom, jak velká byla původně populace či biotop dotčených živočichů.*“⁴² Tyto důsledky tedy bude nutné vymezit v příslušném odborném vyjádření či dokonce ve znaleckém posudku u složitějších případů. Jak přitom plyne z textace této okolnosti, tak se musí jednat o reálné poškození vybraného druhu, nepostačí jeho pouhé ohrožení. Z hlediska zavinění zde postačí nedbalost, protože zde zákon výslovně nevyžaduje

⁴⁰ Č. 53/1976 a č. 45/1986 Sb. rozh. tr.

⁴¹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář, op. cit.*, s. 567.

⁴² ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář, op. cit.*, s. 2998.

úmysl.⁴³ Základní skutková podstat však i nadále musí být naplněna úmyslným jednáním, nemůže se tedy uplatnit v případě trestného činu dle § 300 TZ.

Okolnosti podmiňující použití nejvyšší trestní sazby

Za okolnosti podmiňující použití ještě vyšší trestní sazby (uvedené v odstavci čtvrtém) pak zákonodárce ve vztahu k volně žijícím živočichům zvolil

- i) spáchání činu s organizovanou skupinou působící ve více státech,
- ii) spáchání činu v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu, anebo
- iii) způsobení dlouhodobého či nevratného poškození místní populace nebo biotopu kriticky ohroženého druhu živočicha.

Člen organizované skupiny působící ve více státech

Znaky organizované skupiny jsou zde obdobné jako u vnitrostátní organizované skupiny podle odst. 3. Navíc je zde v tomto případě ale dán požadavek jejího přeshraničního působení ve dvou a více státech, z nichž jedním může být i Česká republika.⁴⁴ Dle Šámala zde pachatel navíc nemusí být jejím členem, nýbrž postačí i jeho volnější spojení s touto skupinou, např. udržováním kontaktu s ní přes e-mail či telefon ačkoliv pachatel bydlí ve státě, ve kterém tato skupina nepůsobí.⁴⁵

Přeshraniční organizovaná trestná činnost je obecně u environmentální trestné činnosti poměrně hojná a u nedovoleného nakládání s volně žijícími živočichy tomu není jinak, jak dokládají data Ministerstva vnitra publikovaná v rámci Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023.⁴⁶

Úmysl získat prospěch velkého rozsahu a způsobení dlouhodobého či nevratného poškození

Prospěchem velkého rozsahu se v souladu s § 138 odst. 1 písm. e), odst. 2 TZ rozumí prospěch ve výši nejméně 10.000.000 Kč. Opět přitom nemusí dojít k jeho dosažení, postačí pouhý úmysl k tomu směřující.

⁴³ Viz § 17 písm. a) TZ.

⁴⁴ Č. 34/2005 Sb. rozh. tr.

⁴⁵ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář, op. cit.*, s. 2998.

⁴⁶ Ministerstvo vnitra ČR. Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023. Praha, únor 2018. Schválená usnesením vlády č. 325 ze dne 23. května 2018, s. 10 [online]. [cit. 15. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>.

Okolnost způsobení dlouhodobého či nevratného poškození je pak obdobná té uvedené pod odstavcem 3, kdy jediný rozdíl spočívá v tom, že zde se dlouhodobé nebo nevratné poškození místní populace nebo biotopu týká živočicha kriticky ohroženého. Ke specifikaci této kategorie odkazují na kapitolu 3.3.3.1.

Statistiky

Na základě dat dostupných z aplikace jaktrestame.cz, poskytnutých v anonymizované podobě Ministerstvem spravedlnosti České republiky, víme, že v letech 2016 až 2022 bylo za trestný čin neoprávněného nakládání s volně žijícími živočichy a rostlinami podle § 299 TZ celkově odsouzeno 43 osob.⁴⁷

Z toho 3 osoby za spáchání činu v základní skutkové podstatě podle odst. 1 (tedy neoprávněné nakládání s více než 25 kusy chráněného druhu živočicha nebo rostliny či exempláři chráněného druhu). Většina 37 osob pak za trestný čin dle druhé základní skutkové podstaty podle odst. 2 (tedy neoprávněné nakládání s alespoň jedním kusem jedince silně či kriticky ohroženého druhu nebo exempláře druhu přímo ohroženého vyhubením).

Další 3 osoby, které naplnily skutkovou podstatu druhého odstavce, se jednání zároveň dopustily za okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby dle odst. 4 (tedy ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech, s úmyslem získat pro sebe či pro jiného prospěch velkého rozsahu, anebo způsobily dlouhodobé či nevratné poškození místní populace nebo biotopu kriticky ohroženého druhu živočicha nebo rostliny). Z dostupných údajů ale bohužel nevíme, zda se jednalo o neoprávněné nakládání s živočichy či s rostlinami.

Z dat Ministerstva spravedlnosti České republiky lze dále vyvodit závěr, že zatímco nedbalostní trestný čin podle § 300 TZ se v praxi téměř nestíhá (ojedinělé případy v letech 2011, 2016 a 2019), tak stíhání a odsouzení úmyslného trestného činu dle § 299 TZ je poměrně časté (pohybujeme se v jednotkách až nižších desítkách případů ročně).⁴⁸

Dále díky statistickým údajům víme, že těchto trestných činů se v drtivé míře dopouští fyzické osoby. U osob právnických jsou za celou dobu účinnosti současného trestního zákoníku evidovány pouhé 2 případy.

⁴⁷ Aplikace jaktrestame.cz [online]. [cit. 08. 12. 2022]. Dostupné z: https://jaktrestame.cz/aplikace/#appka_here.

⁴⁸ Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Statistické listy trestní [online]. [cit. 17. 01. 2023].

Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>.

Z dat poskytnutých na žádost Českou společností ornitologickou, spolkem zabývajícím se výzkumem a ochranou ptactva, lze vyčíst, že za roky 2010 až 2022 bylo, nejčastěji po oznámení ze strany veřejnosti, evidováno celkem 386 podezřelých úmrtí chráněných dravých ptáků. V některých případech se jednalo o případy kvalifikovatelné spíše jako trestný čin pytláctví, ovšem ve 142 případech, tedy v 36,8 % všech případů, šlo o prokázanou otravu pesticidem s názvem karbofuran⁴⁹. To naznačuje trestný čin neoprávněného nakládání, jelikož takto usmrcený pták zůstává ještě notnou dobu v důsledku požití tohoto jedu toxický a často uhynie bez vědomí pachatele s časovým odstupem po umístění otrávené návnady. U pachatele tak většinou nelze dovodit lovení ve smyslu vyžadovaném u trestného činu pytláctví. Karbofuran je prudký, velmi rychle působící nervový jed, při jehož požití ochrne živočichovi dýchací svalstvo a dochází k jeho smrti udušením.

Často je tak v přírodě ponechána otrávená návnada, ze které se může otrávit celá řada živočichů. Jedná se o látku, která je ještě z dob minulých dnes již nelegálně uchovávána v řadě domácností, přičemž k usmrcení velkého množství živočichů jí stačí jen nepatrné množství. To představuje zásadní a jen obtížně řešitelný problém, jelikož pro domovní prohlídky zde nebývá dostatečné odůvodnění. Většinu pachatelů se navíc nedaří vystopovat a stovky otrav kvalifikovatelných potenciálně jako trestné činy tak zůstávají nepotrestány.

Za přelomový lze proto označit rozsudek Okresního soudu ve Strakoniciích ze dne 29. 4. 2021, sp. zn. 5 T 60/2020, kterým byl historicky vůbec poprvé pachatel odsouzen za otravu chráněných dravých ptáků, konkrétně dvou orlů mořských a dvou krkavců velkých. Skutek, kdy pachatel tento jed ve volné přírodě nastražil a způsobil tak úhyn uvedených ptáků, byl klasifikován jako přečin neoprávněného nakládání podle § 299 odst. 2 TZ spáchaný v jednočinném souběhu s přečinem týrání zvířat podle § 302 odst. 1, písm. a), odst. 2 písm. b) TZ. Přechovávání přípravků obsahujících karbofuran pachatelem u něj doma pak bylo klasifikováno jako zločin přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu podle § 284 odst. 2, odst. 4 TZ. Soud mu za tato jednání uložil úhrnný trest odnětí svobody na 2,5 roku, který podmíněně odložil na zkušební dobu 3,5 roku, a trest propadnutí věci, konkrétně nádob s přípravky obsahujícími předmětný jed. Odvolací soud rozsudek soudu I. stupně potvrdil⁵⁰ a Nejvyšší soud podané dovolání odmítl.⁵¹ Jakkoliv se uložený trest může jevit jako poměrně mírný, tak je dle mého podstatné, že vůbec došlo k pravomocnému odsouzení

⁴⁹ HLUBOCKÁ, Klára. Psovod. Databáze kriminality vedená Českou společností ornitologickou. 31. 10. 2022.

⁵⁰ Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 8. 10. 2021, sp. zn. 4 To 386/2021.

⁵¹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 4. 2022, sp. zn. 0 Tdo 30/2022.

pachatele tohoto druhu trestné činnosti, a že to snad může vést k většímu počtu úspěšných trestních stíhání podobných případů v budoucnu.

Přeshraniční případy

Z hlediska výskytu tohoto trestného činu s přeshraničním prvkem pak lze vycházet z dat Celního úřadu Praha Ruzyně, který za účelem posouzení jednotlivých případů spolupracuje s Českou inspekcí životního prostředí. Jejich statistika je vedena dle toho, zda se jedná o záchyt jedince spadajícího pod Úmluvu CITES.

Při záchytech se využívá speciálně vycvičených služebních psů, rizikové analýzy cestujících a vnitrostátní i mezinárodní spolupráce.

V letech 2013 až 2022 tak došlo k celkem 1 016 záchytům. Pouze na základě 12 z nich však bylo zahájeno trestní řízení. Jednalo se o nálezy například tygřích kostí, sloních klů, nosorožčích rohů, želv, živých chameleonů či chráněných druhů kaktusů. V letech 2016 a 2017 proběhla v rámci Celního úřadu Praha Ruzyně ve spolupráci s inspektorátem České inspekce životního prostředí akce Tygří oko, zaměřená na části chráněných živočichů užívané pro tradiční čínskou medicínu a nelegálně převážené v zavazadlech cestujících na Letišti Václava Havla v Praze. Výsledkem této však bylo zahájení pouze jediného trestního řízení z celkových 44 záchytů.⁵²

3.3.3.2. Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami z nedbalosti (§ 300)

Nedbalostní varianta neoprávněného nakládání s volně žijícími živočichy spočívá opět v řadě jednání, u kterých však tentokrát není vyžadován úmysl, ale postačí zde hrubá nedbalost. Jde o neoprávněné nakládání pojmově totožné s úmyslnou variantou, které se vztahuje i) k více než 25 kusům zvláště chráněného druhu živočicha či exempláře chráněného druhu, anebo ii) k byt' jen jedinému jedinci kriticky ohroženého druhu živočicha či jedinému exempláři druhu přímo ohroženého vyhubením nebo vyhynutím. K vymezení těchto pojmů odkazují na pojednání u úmyslné varianty.

Hrubou nedbalostí se pak dle § 16 odst. 2 TZ rozumí takové spáchání trestného činu, kdy přístup pachatele k požadavku náležité opatrnosti svědčí o jeho zřejmé bezohlednosti

⁵² MIŠKOVSKÁ, Šárka, tisková mluvčí oddělení Bezpečnostní politiky letového provozu Celního úřadu Praha Ruzyně. Písemné sdělení na základě žádosti. 14. 11. 2022.

k zájmům chráněným trestním zákonem (tedy TZ, ale i dalšími trestněprávními předpisy, jako je TR, ZSVM či ZTOPO). Jde o vyšší stupeň intenzity nedbalosti, ať už vědomé či nevědomé.

Trestní sankce jsou zde vzhledem k nedbalostnímu zavinění, byť ve formě hrubé nedbalosti, stanoveny o poznání mírněji. Uložen může být trest odnětí svobody až na jeden rok, zákaz činnosti nebo propadnutí věci. Nejsou zde přitom dány žádné okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby.

3.3.3.3. Pytláctví (§ 304)

Trestného činu pytláctví se dle § 304 odst. 1 TZ dopustí: „*Kdo neoprávněně loví zvěř nebo ryby v hodnotě nikoli nepatrné nebo ukryje, na sebe nebo jiného převede nebo přechovává neoprávněně ulovenou zvěř nebo ryby v hodnotě nikoli nepatrné.*“ Tento přečin může spočívat v zásadě ve dvou různých činnostech, včleněných zákonodárcem do jediné skutkové podstaty. Tou první je samotný neoprávněný lov zvěře nebo ryb. Pachatel je zde praxí označován jako tzv. „*pytlák lovec.*“⁵³

Druhou z rozlišovaných činností pak je ukrytí neoprávněně ulovené zvěře, převedení zvěře na sebe či na jiného anebo její přechovávání. Pachatel v těchto případech býval označován jako „*pytlák podílník.*“ Novelou trestního zákoníku č. 287/2018 Sb. však byla skutková podstata podílnictví formálně zrušena a podřazena pod ustanovení § 216 TZ, totiž pod trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti. Pro soulad s terminologií aktuálně účinného znění trestního zákoníku by proto bylo vhodnější označení „*pytlák legalizátor,*“ kterého budu v této práci nadále užívat, či obdobného.

Je namístě zmínit, že u každého ze dvou výše rozlišených jednání se musí jednat o odlišnou osobu. Pytlák legalizátor (který zvěř nebo ryby ukryje, na sebe či na jiného převede, anebo přechovává) musí být osobou odlišnou od osoby, která tuto zvěř či ryby neoprávněně ulovila (od pytláka lovce).⁵⁴ Daného trestného činu se přitom může dopustit kdokoliv, tedy i myslivec nebo rybář, pokud porušuje závazné právní předpisy s jeho činností související.

⁵³ SLOBODNÍK, Martin. Právní aspekty trestného činu pytláctví. Praha, 2015. Diplomová práce. Právnická fakulta Univerzity Karlovy, s. 15.

⁵⁴ HERCZEG, Jiří. In: ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře, s. 3021. ISBN 978-80-7400-428-5.

Hodnota nikoli nepatrná

V obou případech je ke spáchání tohoto trestného činu třeba dosažení hodnoty nikoliv nepatrné, tj. hodnoty nejméně 10 000 Kč.⁵⁵ Finální určení přesné hodnoty ulovené zvěře či ryb bude úkolem soudního znalce. Pro předběžné posouzení (např. policií ohledně otázky, zda vůbec daný případ vyšetřovat pro podezření ze spáchání trestného činu) však slouží zejména Sazebník hodnot zvěře a Sazebník hodnot ryb publikované Ministerstvem zemědělství a vytvořené ve spolupráci s odbornými institucemi, v aktualizované nejnovější verzi účinné od 5. 10. 2021.⁵⁶

Ze Sazebníku hodnot zvěře tak lze vyčíst výši minimálních nákladů na vrácení upytlačeného jedince vybraných druhů do honitby. Mezi zde oceněné druhy patří kupříkladu srnec obecný, muflon, prase divoké, bažant obecný či zajíc polní. Výpočet nákladů sestává z položek, jako je cena zvěřiny, odchyty imobilizací, veterinárních úkonů či administrativní práce uživatele honitby. Například u zmiňovaného srnce obecného jsou tak momentálně minimální náklady na navrácení jednoho kusu stanoveny pro srnce na 28.000 Kč, pro srnu 26.140 Kč a pro srnče 25.980 Kč. V drtivé většině případů (s výjimkou malých druhů zvířat jako je zajíc či bažant) se jedná o částky přesahující hranici hodnoty nikoli nepatrné a při upytlačení byť jen jediného kusu je tak splněn požadavek způsobení škody v této výši.

Pojmy

Zvěři se dle § 2 písm. b) zákona o myslivosti rozumí „*obnovitelné přírodní bohatství představované populacemi druhů volně žijících živočichů uvedených v písmenech c) a d)*“ tohoto paragrafu. Tato ustanovení pak vymezují konkrétní savce a ptáky volně žijící na našem území a rozdělují je na ty, které lze obhospodařovat lovem a na ty, které lovem obhospodařovat nelze (tj. živočichy zvláště chráněné a chráněné dle mezinárodních smluv). Zvěř se tedy dělí na savce (dříve tzv. „*zvěř srstnatou*“) a ptáky (dříve tzv. „*zvěř pernatou*“).

Ryby, které jsou rovněž předmětem tohoto trestného činu, pak již nejsou (a zřejmě to ani není třeba) v příslušném zákoně, kterým je zákon o rybářství, blíže definovány. Dle Herczega se jimi rozumí ryby všeho druhu.⁵⁷

⁵⁵ Viz § 138 odst. 1, 2 TZ.

⁵⁶ Účinnější zbraň na pytláky: Ministerstvo zemědělství společně s Policií ČR zvýšilo sazby za nelegálně ulovenou zvěř (eAGRI). [online]. Copyright © 2009 [cit. 26. 11. 2022]. Dostupné z: https://eagri.cz/public/web/mze/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/x2021_ucinnejsi-zbran-na-pytlaky-ministerstvo.html.

⁵⁷ HERCZEG, Jiří. In: ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář, op. cit.*, s. 3019.

Zvěř je předmětem tzv. práva myslivosti. To zákon o myslivosti v § 2 písm. h) vymezuje jako „souhrn práv a povinností zvěř chránit, cílevědomě chovat, lovit, přivlastňovat si ulovenou nebo nalezenou uhynulou zvěř, její vývojová stadia a shozy paroží, jakož i užívat k tomu v nezbytné míře honebních pozemků.“ Z toho mimo jiné vyplývá, že pouze osoby disponující tímto právem mohou zvěř za stanovených podmínek lovit.

Vymezení pojmu myslivost nalezneme v § 2 písm. a) zákona o myslivosti, kde je definována jako „*soubor činností prováděných v přírodě ve vztahu k volně žijící zvěři jako součástí ekosystému a spolková činnost směřující k udržení a rozvíjení mysliveckých tradic a zvyků jako součástí českého národního kulturního dědictví.*“ Tato definice nabízená zákonem se ale odvrací od dlouholetého pojetí myslivosti, která byla dříve chápána více jako poživací právo („*ius fruendi*“) panovníka, šlechty a později vlastníků honebních pozemků.⁵⁸

Otázku podstaty práva myslivosti se pokusil alespoň částečně vyřešit Ústavní soud ve svém plenárním nálezu Pl. ÚS 34/03. Zde se vyslovil následovně: „*Z uvedených premis dle názoru Ústavního soudu plyne, že v podmínkách České republiky jsou myslivost a právo myslivosti společenskými aktivitami aprobovanými státem k ochraně a rozvoji jedné ze složek životního prostředí – zvěře. Zákon o myslivosti nepředstavuje úpravu myslivosti jako zájmové aktivity, ale ve svém základu jako cílevědomé a regulované činnosti k ochraně a rozvoji přírody.*“⁵⁹

Zdůraznil tedy roli myslivosti jako institutu sloužícího v moderních podmínkách již primárně k ochraně a rozvoji přírody a ve veřejném zájmu. Myslivost však zůstává pojmem ze společenského a hodnotového hlediska nedostatečně vymezeným, z čehož plyne i obtížnost její vhodné právní úpravy.

Co se týče pojmu honební pozemek, tak zákon o myslivosti vymezuje pouze pozemky nehonební. Těmi jsou dle jeho § 2 písm. e) „*pozemky uvnitř hranice současně zastavěného území obce, jako náměstí, návsi, tržiště, ulice, nádvoří, cesty, hřiště a parky, pokud nejde o zemědělské nebo lesní pozemky mimo toto území, dále pozemky zastavěné, sady, zahrady a školky řádně ohrazené, oplocené pozemky sloužící k farmovému chovu zvěře, obvod dráhy, dálnice, silnice, letiště se zpevněnými plochami, veřejná a neveřejná pohřebiště a dále pozemky,*

⁵⁸ DVOŘÁK, Petr. Myslivost – platná právní úprava. *Právní prostor* [online]. 31. 5. 2017. [cit. 02. 12. 2022]. Dostupné z <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/myslivost-platna-pravni-uprava>.

⁵⁹ Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 34/03 ze dne 13. 12. 2006.

kteřé byly za nehonební prohlášeny rozhodnutím orgánu státní správy myslivosti.“ Honebními pozemky jsou pak dle písm. f) tohoto ustanovení všechny ostatní pozemky.

Lovem lze dle Herczega rozumět jakoukoli činnost směřující ke skolení zvěře nebo chycení ryb. Po novele TZ provedené zákonem č. 330/2011 Sb. je trestný čin pytláctví pojímán jako trestný čin ohrožovací, k naplnění skutkové podstaty tedy postačuje pouhé lovení, nemusí ke skolení zvěře nebo chycení ryby opravdu dojít. Němec pak doplňuje, že lovem je jakákoliv činnost směřující ke skolení zvěře (tj. k jejímu usmrcení zastřelením střelnou, dnes většinou palnou, zbraní) či k jejímu chycení, a to i pokud pachatel takto chycenou zvěř následně pustí na svobodu⁶⁰.

Majetkoprávní aspekt

Historicky byl delikt pytláctví po dlouhou dobu chápán pouze jako specifický druh krádeže. Až v novější době došlo k návratu ke starému římskoprávnímu pojetí, kdy je zvěř opět chápána jako *res nullius*. U pytláctví v moderním pojetí by tedy měla (i vzhledem k jeho systematickému zařazení v trestním zákoníku) převažovat jeho úloha z hlediska ochrany životního prostředí. I nadále se však u tohoto trestného činu v silné míře prosazuje také jeho majetková stránka.

Ulovená zvěř či ryby (ať již legálně či nikoliv, osobou oprávněnou k tomu či neoprávněnou), které jsou předmětem práva myslivosti, respektive výkonu rybářského práva, se okamžikem jejich ulovení stávají vlastnictvím subjektu oprávněného k výkonu daného práva.⁶¹

Proto v případě, že se pytlák zvěře či ryb po jejich ilegálním ulovení rovnou i zmocní s úmyslem zacházet s nimi jako s věcí vlastní, dopouští se tím v jednočinném souběhu s přečinem pytláctví rovněž trestného činu krádeže podle § 205 TZ.⁶² Tento názor zastává například i Růžička.⁶³

⁶⁰ NĚMEC, Miroslav. Současné problémy odhalování, vyšetřování a předcházení pytláctví v souvislosti s novou právní úpravou v České republice. In.: Musil, J.: *Pokroky v kriminalistice: sborník příspěvků z IV. mezinárodní konference*. Praha: Policejní akademie ČR, 2010, s 7.

⁶¹ HERCZEG, Jiří. In: ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář, op. cit.*, s. 3021.

⁶² § 2 písm. h) zákona o myslivosti, § 2 písm. a), § 6 odst. 1 zákona o rybářství.

⁶³ RŮŽIČKA, Miroslav. In: DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář, op. cit.*, § 304, s. 2494.

Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby

Zákonodárce stanovil ve vztahu k trestnému činu pytláctví celkem 5 okolností odůvodňujících použití vyšší trestní sazby. První z nich, spáchání činu v rámci organizované skupiny, je shodná jako u trestného činu dle § 299 TZ, ve vztahu k ní tedy odkazují na kapitolu 3.3.3.1. Rovněž spáchání činu s úmyslem získat pro sebe či jiného větší prospěch je relativně jasné, kdy se jím rozumí úmysl získat prospěch ve výši alespoň 100.000 Kč.⁶⁴

Další okolností pak je spáchání činu osobou, která má zvlášť uloženou povinnost chránit životní prostředí. Tou zákon rozumí zejména členy myslivecké a rybářské stráže či vlastníky a uživatele honiteb a další podobné osoby.

Jako další zpříšňuje zákon postih při lovení zvlášť zavrženíhodným nebo hromadně účinným způsobem či v době hájení. Za zvlášť zavrženíhodný způsob přitom můžeme považovat zejména způsoby lovu, které výslovně zakazuje zákon o myslivosti ve svém § 45 odst. 1.⁶⁵

Poslední uvedenou okolností pak je odsouzení či potrestání pachatele za obdobný čin v posledních třech letech, což je okolnost opět poměrně jednoznačná. Výraz „*obdobný čin*“ byl zřejmě užit pro případy činů spáchaných ještě za účinnosti starého trestního zákoníku.

Situace v oblasti práva myslivosti

Trestného činu pytláctví se dle poznatků z praxe patrně poměrně často dopouští i sami myslivci. To je patrně dáno po generace zakořeněným přístupem, že ochranu některých druhů je možné zajistit hubením druhů jiných⁶⁶. To vidíme například ještě na starém zákoně o myslivosti č. 225/1947 Sb., který platil do 1. března 1962. Ve svém § 2 odst. 1 rozlišoval zvěř na kategorii užitková a kategorii škodná, kterou byli myslivci dle § 30 odst. 2 písm. d) tohoto předpisu oprávněni „*hubiti*.“ Myslivectví je řemeslo předávané z generace na generaci a nelze se proto divit, že v některých případech přechází i tento, dnes již zcela nemístný styl uvažování, který je velmi obtížné vykořenit.⁶⁷

I dnes se řada myslivců anonymně přiznává k usmrcování silně ohrožených druhů, jako je například rys ostrovid. Anonymní průzkum v této oblasti z roku 2003 prokázal,

⁶⁴ § 138 odst. 1 písm. c), odst. 2 TZ.

⁶⁵ RŮŽIČKA, Miroslav. In: DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář, op. cit.*, § 304, s. 2493.

⁶⁶ ANDRESKA, Dominik. K výročí 50 let zákazu lovu dravců na výrovkách, *op. cit.*, s. 80.

⁶⁷ POLÁČEK, David. Předseda Klubu ochrany dravců a sov při sdružení Děti Země. Ústní sdělení v rozhovoru pro Deník Referendum. 5. 9. 2017. [rozhovor se zabývá nelegálním odstřelem dravých ptáků na Olomoucku].

že z dotazovaných myslivců, studentů maturitních tříd středních lesnických škol a lesnických fakult je přibližně 80 % dotazovaných pro regulovaný lov rysů. 8,3 % dotazovaných myslivců se přiznalo, že jednoho rysa ulovili, 1,5 % pak k ulovení více jedinců.⁶⁸ To se jeví jako velmi problematické v situaci, kdy dle monitoringu Ministerstva životního prostředí ČR, provedeného k 30. 4. 2018, se na území Česka, Německa a Rakouska vyskytovalo pouhých 107 jedinců tohoto živočicha.⁶⁹ Ačkoliv tak u části myslivecké veřejnosti dochází k posunu směrem k ochraně životního prostředí, tak u řady z nich stále přetrvávají problematické generační zvyklosti, kdy normy obyčejové jsou nadřazovány normám zákonným.

V těchto případech se jedná o páchaní trestného činu pytláctví v kvalifikované skutkové podstatě dle odst. 2 písm. c) – tj. spáchání činu osobou, která má zvlášť uloženou povinnost chránit životní prostředí. Hrozí zde tak trest odnětí svobody ve výši až pěti let.

Za podstatnou pro tuto problematiku lze označit také plánovanou novelu zákona o myslivosti, kterou v současné době připravuje Ministerstvo zemědělství. Měla by přinést změnu definice myslivosti a plánovaný lov spárkaté zvěře v honitbách v závislosti na poškození lesů v daném místě. Ten se připravuje za účelem snížení dlouhodobě vysokých stavů těchto zvířat, která způsobují na lesích i zemědělské půdě značné škody. Plánuje se rovněž digitalizace správy myslivosti s cílem lepší kontroly lovu, což by měla umožnit mobilní aplikace, do které se budou jednotlivé úlovky nahrávat⁷⁰.

Odpovědnost právnických osob

Trestný čin pytláctví nebyl uveden v původním taxativním výčtu trestných činů, kterých se může dopustit právnická osoba, obsaženém v § 7 ZTOPO. Novelou tohoto zákona č. 418/2011 Sb. však došlo ke změně koncepce tohoto ustanovení tím způsobem, že nově se může právnická osoba dopustit všech trestných činů s výjimkou těch vypočtených v § 7. Pytláctví se v tomto novelizovaném výčtu nenachází. Z toho tak plyne závěr, že i právnické osoby mohou být za daný trestný čin odpovědné.

⁶⁸ Koubek, P., Červený, J. Mají velké šelmy šanci přežít v našich honitbách? In: *Myslivost*, roč. 51, č. 3 (2003), str. 12-14.

⁶⁹ 107 rysů – to je výsledek nejrozsáhlejšího monitoringu česko-bavorsko-rakouské rysí populace – Ministerstvo životního prostředí. Úvodní stránka – Ministerstvo životního prostředí [online]. Copyright © 2008 [cit. 18. 01. 2023]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/news_20200228-3LYNX-spocital-rysy?fbclid=IwAR2CIploC-7aOkYJcjin1FyGVmhhk_uuQk2JHyLWyaw35JWF7xrvSbg4cvQ1c.

⁷⁰ VRLÁK, Marek. Chystá se novela zákona o myslivosti, Zavést má plány lovu podle míry poškození lesů [online]. 15. 2. 2023. [cit. 28. 2. 2023]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3565358-chysta-se-novela-zakona-o-myslivosti-zavest-ma-plany-lovu-podle-miry-poskozeni-lesu>.

Asi jen stěží si lze představit právnickou osobu v roli tzv. pytláka lovce. Naopak v případě tzv. pytláka legalizátora je to nejen představitelné, ale patrně k dané činnosti v praxi i nezdědka dochází. Může se jednat například o případy, kdy společnosti provozující restaurace a podobné podniky vědomě kupují od pytláků lovců maso z nelegálně ulovených zvířat, čímž „na sebe převádí neoprávněně ulovenou zvěř.“⁷¹

Statistika

Z dat poskytnutých Českou společností ornitologickou můžeme získat určitý přehled o četnosti případů trestného činu pytláctví ve vztahu k chráněným dravým ptákům. Za roky 2010 až 2022 bylo, nejčastěji po oznámení ze strany veřejnosti, evidováno celkem 386 podezřelých úmrtí těchto ptáků.

Ve 142 případech, tedy v 36,8 % všech případů, se jednalo o otravu pesticidem karbofuran⁷², jak uvádím výše, což je kvalifikováno spíše jako trestný čin neoprávněného nakládání.

V ostatních případech se ale jednalo o jednání typičtější pro pytláctví, zdaleka nejčastěji o zástřel, někdy však i o jiné specifické způsoby usmrcení chráněných dravců, jako je například použití tzv. jestřábího koše, což je typ klece s odklopným horním víkem, do níž je umístěna návnada. Na tuto dravý pták střemhlavým letem zaútočí, čímž narazí do spouště, která podrazí podpěru horního víka a dravce uvězní.⁷³

3.3.3.4. Souběh trestných činů dle § 299 a § 304 TZ

Další z otázek, které se ve vztahu ke stíhání projednávaných environmentálních trestných činů nabízí, je možnost jejich souběhu, tedy situace spáchání trestného činu pytláctví i neoprávněného nakládání jediným pachatelem v době předcházející jeho odsouzení za jeden z těchto činů.

Trestný čin pytláctví vyžaduje ulovení „zvěře.“ Je tak důležité si ujasnit, zda i chránění volně žijící živočichové spadají do této kategorie. Jak bylo již výše rozepsáno, tak zvěří se dle zákona o myslivosti pro účely tohoto zákona rozumí obnovitelné přírodní bohatství představované populacemi druhů volně žijících živočichů uvedených zde v taxativním výčtu

⁷¹ SLOBODNÍK, Martin. Trestní odpovědnost právnických osob v případech pytláctví. In: *Myslivost*, roč. 64, č. 1 (2016).

⁷² HLUBOCKÁ, Klára. Psovod. Databáze kriminality vedená Českou společností ornitologickou. 31. 10. 2022.

⁷³ DRMOTA, Josef. Zapomenuté pomůcky k lovu zvěře. In: *Myslivost*, roč. 2006, č. 10.

§ 2 písm. c) a d). Pod písmenem c) jsou přitom uvedeny druhy zvěře, které nelze lovit podle mezinárodních smluv či které jsou zvláště chráněnými živočichy dle zvláštních právních předpisů, nebyla-li k jejich lovu povolena výjimka.

Jsou zde obsaženi všichni živočichové volně žijící na našem území, na něž by se mohl vztahovat také trestný čin neoprávněného nakládání, jako je např. rys ostrovid, vlk euroasijský nebo vydra říční.

Osoba, která tak kupříkladu v lese nelegálně zastřelí jedince druhu rys ostrovid, se tak dle mého názoru dopouští přečinu pytláctví dle § 304 odst. 1 TZ (tím, že „*neoprávněně loví zvěř v hodnotě nikoli nepatrné*“) v jednočinném souběhu s přečinem neoprávněného nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami dle § 299 odst. 1 TZ (tím, že „*v rozporu s jiným právním předpisem usmrtí jedince zvláště chráněného druhu živočicha*“).

Cena jedince téměř vymřelého druhu je těžko vyčíslitelná, nemůžeme ho ocenit dle sazebníku jako například jelena. Je však očividné, že půjde o cenu převyšující hodnotu nepatrnou, tj. 10 000 Kč. Rys ostrovid je silně ohroženým druhem dle bodu 2. přílohy č. III vyhlášky MŽP ČR č. 395/1992 Sb.⁷⁴

Aby tedy mohlo obecně jít o souběh těchto trestných činů, tak musí dojít k neoprávněnému lovení živočicha a současnému či následnému neoprávněnému nakládání s ním (usmrcení, odejmutí z přírody, vyvezení...). Tento živočich navíc musí být obsažen v taxativním výčtu zákona o myslivosti, jakož i ve výše uvedené vyhlášce Ministerstva životního prostředí, tj. musí se jednat o zvláště chráněný druh živočicha dle § 48 odst. 2 ZOPK, který je zároveň zákonem o myslivosti klasifikován jako zvěř.

3.3.4. Zákon o obchodování s ohroženými druhy

Vedle trestního zákoníku existuje na vnitrostátní úrovni ještě jeden významný pramen práva, který v souvislosti s tématem této práce stojí za zmínku. Tím je zákon č. 100/2004 Sb., o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů, zkráceně jen zákon o obchodování s ohroženými druhy.

⁷⁴ § 48 odst. 2 ZOPK.

Tento zákon je přezdívaný rovněž jako „*zákon CITES*“, jelikož adaptuje evropské nařízení CITES. Vedle něj pak i některá související nařízení, jako je nařízení o velrybách, nařízení o pastích a nařízení o tuleních. Upravuje procesní otázky týkající se žádostí o povolení k mezinárodnímu obchodu s exempláři CITES, povinnou registraci některých exemplářů a povinnost prokázání jejich původu, institucionální zajištění, jakož i ustanovení o právní odpovědnosti. Za spáchání nejzávažnějších přestupků dle tohoto zákona lze uložit pokutu až do výše 1.500.000 Kč.⁷⁵

⁷⁵ § 34c odst. 4 písm. c) zákona o obchodování s ohroženými druhy.

4. Způsoby vyšetřování z hlediska kriminalistického

Trestné činy páchané na volně žijících živočiších ve velkém veřejnost neovlivňují (na rozdíl např. od průmyslových havárií či trestných činů proti životu a zdraví), proto o nich občané tak často dobrovolně neposkytují informace. Při jejich vyšetřování je proto vhodné disponovat skupinou spolehlivých dlouhodobých informátorů či zdrojů.⁷⁶ Stejně jako u vyšetřování každé skupiny trestných činů, se i zde vyskytuje celá řada specifíků, o kterých pojednávám níže. Vzhledem k nedostatku zdrojů ve vztahu k trestnému činu neoprávněného nakládání se v této kapitole úžeji zaměřím pouze na trestný čin pytláctví.

Osoba provádějící vyšetřování environmentálních trestných činů obecně musí disponovat základními policejními dovednostmi, jako je provádění výslechu, sledování, provádění domovních prohlídek, a řádné nakládání s důkazy. Navíc ale také musí být trénovaná pro sběr specifických důkazů vyskytujících se u těchto trestných činů (jako jsou např. těla zvířat či stopy pytláků v lesním terénu).⁷⁷

4.1. Vyšetřování pytláctví

Vyšetřování pytláctví bylo v České republice obecně problémem až do vydání novely TrZ č. 92/1998 Sb., účinné od 1. 10. 1998, kterou se po mnoha letech konečně znovu zavedl trestný čin pytláctví (§ 178a TrZ) v reálně stíhatelné podobě. V kriminální statistice z let 1990 až 1997 tak případy pytláctví nenajdeme. Ve výzkumu provedeném mezi odbornou veřejností k 1. 9. 1998 uvedlo 879 z celkových 1201 (tj. 73,2 %) respondentů, že policie v posledních deseti letech nevěnuje problematice pytláctví dostatečnou pozornost, přičemž 452 respondentů (38,8 %) byli sami policisté.⁷⁸

V roce 1998 bylo naopak případů vyšetřování staronového trestného činu pytláctví evidováno celých 216 a v roce 1999 došlo ke skokovému nárůstu až na 1141 případů⁷⁹. Nový trestní zákoník z roku 2012 tento trestný čin zachoval v příliš nezměněné podobě, kdy asi nevýznamnější změnou je stanovení požadavku překročení hranice hodnoty nikoliv nepatrné.

⁷⁶ Government of India, Ministry of Environment and Forests, Wildlife Crime Control Bureau. *Wildlife crime investigation – A Hand book for Wildlife Crime Investigation Officers*. 2013, s. 12.

⁷⁷ DRIELAK. Steven. *Environmental Crime – Evidence Gathering and Investigative Techniques*. Springfield, 1998, s. 3. ISBN 0-398-06889-5.

⁷⁸ NĚMEC, Miroslav. *Postup policie při odhalování, vyšetřování a předcházení pytláctví*. Praha, 2002, s. 30-31.

⁷⁹ NĚMEC, Miroslav. *Postup policie při odhalování, vyšetřování a předcházení pytláctví, op. cit.*, s. 19.

Jak již bylo uvedeno, tohoto trestného činu se může dopustit kdokoliv, tedy i myslivec či rybář, pokud porušuje právní předpisy upravující výkon jeho činnosti. K pytláčení tak v praxi dochází často také tím, že jsou zvěř a ryby loveny oprávněnými osobami, které mají k dané činnosti oprávnění (např. lovecký či rybářský lístek), ale loví zakázaným způsobem, nebo více kusů, než na kolik mají povolení, anebo v době hájení. Typickým zakázaným, přesto však používaným způsobem lovu, je například chytání zvěře do želez, ok, jestřábích košů či na lep. Obecně jsou zakázány způsoby, které způsobují zvěři utrpení.

Skutkové podstaty trestného činu pytláctví je unikátní tím, že už v sobě obsahuje přesně vymezené formy trestné součinnosti, jíž samotnou lze trestný čin dokonat, aniž by došlo k neoprávněnému lovu. To výrazně rozšiřuje škálu kriminalisticky relevantních skutečností, když tyto formy součinnosti výrazně ovlivňují tvorbu stop a proces poznání samotného trestného činu.

Požadavek dosažení hodnoty nikoli nepatrné vyvolal po zavedení této skutkové podstaty v roce 2010 v praxi řadu problémů, neboť dřívější právní úprava vyžadovala ke spáchání trestného činu, aby byl uloven „*nejméně jelen lesní*“ a výši škody natolik neřešila. S ohledem na výši škody tak byly téměř všechny oznámené případy pytláctví kvalifikovány jako pouhé přestupky. Policie ČR nejprve k řešení tohoto problému vydala svůj Sazebník minimálních hodnot upytláčené zvěře pro potřebu výkonných policejních útvarů. Bylo však problematické, že toto nebylo řešeno formou obecně závazného právního předpisu, nýbrž pouze předpisu interního. Toto naštěstí vyřešilo pozdější vydání zmiňovaného Sazebníku hodnot zvěře Ministerstvem zemědělství ČR [dále jen „*Sazebník*“].

V Sazebníku jsou však uvedeny jen minimální náklady na vrácení zvěře téhož druhu do přírody. K přesnějšímu vyčíslení je třeba příbrání soudního znalce a připočítání hodnoty trofeje (tj. kupř. paroží; tuto lze vyčíst např. ze Sazebníku Lesů České republiky).⁸⁰ V současné době tedy disponujeme metodikou pro posuzování případů pytláctví, která nám umožňuje je klasifikovat jako trestné činy.

⁸⁰ NĚMEC, Miroslav. Současné problémy odhalování, vyšetřování a předcházení pytláctví v souvislosti s novou právní úpravou v České republice, *op. cit.*, s. 7-12.

V boji s touto stále poměrně častou trestnou činností, která se vyznačuje vysokou mírou latence, je dle mého i dnes potřeba zvýšení aktivity policie a její úzká spolupráce s uživateli honiteb, jako to uváděl už před více než dvaceti lety Němec.⁸¹

Latence, tj. počet spáchaných trestných činů, které zůstávají neodhaleny, je v případě trestného činu pytláctví odhadována jako poměrně vysoká. Je tomu tak především proto, že jde o trestný čin páchaný „často odborně i fyzicky zdatnými pachateli v odlehlých částech lesních honiteb“ za využití speciálních zbraní a terénních automobilů, navíc většinou v noci za pomoci umělého osvětlení (tzv. noktovizorů) a dalších nástrojů pro usnadnění střelby při snížené viditelnosti. Často také dochází k páchání organizovanými skupinami pachatelů, které mají kontakty na výrobní masných produktů či majitele různých restaurací a podobných zařízení, kde mohou takto nelegálně získanou zvěřinu poměrně snadno prodat výměnou za hotovost.

S tím souvisejícím problémem je to, že maso neprojde veterinární prohlídkou, takže při jeho konzumaci hrozí nákaza různými nemocemi, např. salmonelózou, tuberkulózou, toxoplazmózou či vzteklinou, kdy poslední uvedenou není možné při současném stavu poznání v rozvinuté formě vůbec léčit a končí tak zásadně smrtí nakaženého.⁸²

Podle předmětu zájmu pachatele člení Němec pytláctví na i) pytláctví páchané s cílem získat maso (zvěřinu, ryby atp.) za účelem majetkového prospěchu jeho prodejem či k vlastní konzumaci, ii) pytláctví páchané s cílem získat trofej, tedy většinou lebku s parožím, kůži, kožešinu či podobné části těla zvířete, a iii) pytláctví páchané s cílem ukojení vlastní lovecké vášně. V roce 2000 pak za nejrozšířenější formu považoval pytláctví za účelem získání masa a z něj plynoucího majetkového prospěchu (také vzhledem k předcházejícímu prudkému zvyšování spotřebitelských cen a vysoké poptávce na černém trhu dané tím, že byla zvěřina vnímána jako v České republice obtížně dostupná delikatesa).⁸³

Za posledních více jak dvacet let však došlo k výraznému poklesu ceny zvěřiny. Kilogram srnčího se dnes legálně prodává zhruba za 80 Kč⁸⁴, zatímco v roce 2000 to bylo až 450 Kč.

⁸¹ NĚMEC, Miroslav. Nová právní úprava trestného činu pytláctví v České republice. In: *Akadémia policajného zboru v Bratislave: Policajná teória a prax*. Roč. VII. Č. 4/99. Bratislava, 1999, s. 43.

⁸² NĚMEC, Miroslav. Latence trestného činu pytláctví, jeho současné formy páchané v České republice a úkoly policie. In: *Akadémia policajného zboru v Bratislave: Policajná teória a prax*. Roč. VIII. Č. 1/2000. Bratislava, 2000, s. 60.

⁸³ NĚMEC, Miroslav. Latence trestného činu pytláctví, jeho současné formy páchané v České republice a úkoly policie, *op. cit.*, s. 61.

⁸⁴ Účinnější zbraň na pytláky: Ministerstvo zemědělství společně s Policií ČR zvýšilo sazby za nelegálně ulovenou zvěř, *op. cit.*, [cit. 08. 02. 2023].

Při běžné váze dospělého srnce, která se pohybuje v našich podmínkách od 14 do 25 kg, tak lze odhadovat čistý zisk pytláka zhruba na 1.120 až 2.000 Kč za kus. Oproti tomu výše zmiňovaný Sazebník hodnot zvěře stanoví minimální náklady na vrácení dospělého srnce obecného do divočiny na celých 28.000 Kč, tedy částku téměř trojnásobně převyšující hranici hodnoty nikoliv nepatrné, nutnou pro kvalifikaci jednání jako trestného činu pytláctví, zatímco samotný zisk pachatele je daleko pod touto hranicí. Navzdory nedostatku dat, která by nám sdělila současnou převažující motivaci pachatelů tohoto trestného činu, tak lze uvažovat od dříve převažujícího motivu získání majetkového prospěchu k motivům jiným, tedy např. zisku trofejí či uspokojování lovecké vášně.

Část pachatelů pak patrně představují i sami někteří myslivci, kteří si své počínání zdůvodňují jako odměnu za svou celoroční péči o zvěř. Ti však loví spíše pro potřebu vlastní domácnosti.⁸⁵ V případě pytláčení menších druhů zvěře jako je srnec či muflon pachatelé výrazně omezují množství stop tím, že ulovený kus odnesou celý a na místě ho nevyvrhují.

V případech pytláctví k ukojení lovecké vášně pak často dochází z hlediska dokazování k obzvláště složitým případům, kdy lovec zvěře pouze skolí a ponechá ho netknuté na místě, což podstatně snižuje šanci takovému pachateli cokoliv prokázat. Takové osoby však v dané lokalitě často loví opakovaně. V případě nálezu zastřeleného kusu je tak třeba věnovat dané oblasti zvýšenou pozornost a sledovat, kdo ji navštěvuje a čím je případně vyzbrojen. Tzv. pytláci z vášně navíc málokdy své činnosti zanechají, i když jsou potrestáni, trest je odradí pouze krátkodobě. Je proto vhodné disponovat evidencí takových osob a sledovat jejich případný výskyt v předmětné problematice oblasti. Většina loveckých střel navíc v podobných případech v těle zůstane a pomocí balistické expertízy je pak možné určení alespoň typu zbraně, která byla ke skolení zvěře použita, což může s vyšetřováním výrazně pomoci.⁸⁶

Z takto získané nábojnice lze zjistit ráži zbraně, konkrétní složení střelného prachu použitého výrobcem náboje či různé anomálie u nábojové komory, které mohou pomoci s určením konkrétní zbraně. Tyto v zásadě obecné znalosti však většina pytláků má a snaží se, aby se nábojnice na místě činu nenašly.⁸⁷ V případě použití silnější ráže se dále může stát, že střela tělem projde a už se ji nepodaří dohledat.

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ NĚMEC, Miroslav. Latence trestného činu pytláctví, jeho současné formy páchané v České republice a úkoly policie, *op. cit.*, s. 61-65.

⁸⁷ NĚMEC, Miroslav. Postup policie při odhalování, vyšetřování a předcházení pytláctví, *op. cit.*, s. 64.

Stopy trestného činu pytláctví jsou obecně velmi různorodé. Závisí na konkrétním způsobu spáchání, použitých nástrojích, počtu spolupachatelů, povětrnostních a dalších podmínkách. Jejich počet a druh se liší v závislosti na konkrétním případě a na zkušenosti pachatele.⁸⁸ Zvláštností vyšetřování trestných činů proti životnímu prostředí obecně navíc je jeho častá závislost na znaleckých posudcích, odborných vyjádřeních a konzultování případu s dalšími orgány státní správy.⁸⁹

Z hlediska vyšetřování je samozřejmě obecně vhodné začít s pátráním na místě činu, kde došlo k usmrcení zvěře. Toto místo, kde byla zvěř zasažena střelou či jinak usmrcena, bývá vůbec nejbohatším nalezištěm stop. Může jít o stopy pachové, biologické (např. části zvěře), stopy po pneumatikách, osobní předměty pachatele (nůž, dalekohled...), krev pachatele (při zpracování úlovku může snadno dojít ke zranění) či výše uvedené střelivo. Z těchto stop lze vyčíst mimo jiné i řadu vlastností samotného pachatele, ať už týkajících se jeho tělesné konstituce (věku, fyzické zdatnosti...), tak rozumových a charakterových vlastností či psychických poruch. K lepšímu rozpoznání těchto stop je vhodné přibrat mysliveckého odborníka, který se v terénu vyzná.

Při vyšetřování je pak přirozeně dobré zohlednit i zjištěnou tělesnou konstituci pachatele. Osoba mladá a fyzicky zdatná např. odnese srnce či muflona z místa činu celého. Starší pytláci však i takovéto poměrně lehké kusy na místě vyvrhnou, naporcují a odnesou si pouze vybrané části zvířete, zejm. maso. Vývrh pak zahrabou nebo ukryjí v lesním porostu. Zkušenější starší pachatelé pak zvíře za účelem snížení množství stop na místě nevyvrhují, nýbrž ho odtáhnou nebo odnesou k poblíž zaparkovanému automobilu a vyvrhnou ho až doma. Takovouto cestu lze však pomocí psa vystopovat až k místu, kde stálo motorové vozidlo a tam nalézt další stopy (zejm. stopy po pneumatikách a jejich vzorku či stopy podrážek samotného pachatele). V případě podezření na konkrétní osobu je pak třeba u ní co nejdříve provést domovní prohlídku (k podmínkách těchto viz kapitola 5.), neboť druhého dne po zástřelu se již většinou nenajde nic. Předně je třeba prozkoumat automobil podezřelé osoby a jeho kufr (kde můžeme nalézt stopy krve či samotné tělo zvířete). I letmou prohlídkou pak lze snadno určit, zda zvěř byla sražena autem (což bývá častá argumentace podezřelých), anebo zastřelena.

Řada myslivců navíc na jednu povolenku střílí vícero kusů zvěře, což je možné poznat podle toho, že u daného kusu nesplní své povinnosti dané zákonem, tedy např. zvěř ihned

⁸⁸ NĚMEC, Miroslav. Postup policie při odhalování, vyšetřování a předcházení pytláctví, *op. cit.*, s. 64.

⁸⁹ STRAUS, Jiří. SADÍLEK, Zdeněk. Metodika vyšetřování trestných činů proti životnímu prostředí. In: *Forenzní vědy, právo, kriminalistika*, č. 2/2017. 2017, s. 210.

vyvrhnout na místě, ošetřit a dopravit ji ke kontrole a odevzdání k příslušnému mysliveckému hospodáři. Stopy lze nalézt rovněž u podezřelých restaurací, kam je nelegálně ulovená zvěř dodávána. Typicky v kontejnerech na odpad u těchto podniků mohou vyšetřovatelé nalézt zbytky této zvěře, které mohou svědčit o jejím nelegálním ulovení. Například průstřel hlavy spárkaté zvěře (jelenů, muflonů atp.) střelnou zbraní je mezi myslivci považován za neetický (poškozuje totiž jinak ceněnou trofej). Odborník tedy takto zvěř zásadně nestřelí a lze tak usuzovat na činnost neprofesionálního pytláka lovícího za účelem získání masa (a nikoliv trofeje).⁹⁰

Co se týče nástrojů používaných ke spáchání trestného činu, tak výrazně převažují střelné zbraně oproti např. chytání zvěře do ok a želez, usmrcování motorovým vozidlem či použití mechanických zbraní typu kuše.⁹¹ Z již zmiňovaného průzkumu provedeného mezi odbornou veřejností v roce 2002 vyplývá, že dle názorů a zkušeností respondentů z hlediska způsobů spáchání patrně k pytláctví dochází často v noci a někdy vedle „běžného“ pytláctví i střelbou na zvěř z jedoucího auta. Motivace k páchaní pytláctví je pak spatřována většinou v ziskuchtivosti, v menší míře pak v použití upytlačené zvěře a ryb pro vlastní potřebu. Za typické kriminalistické stopy se uvádí krev na místě lovu, pozůstatky stažené zvířecí kůže, pytlácké prostředky zanechané na místě, samotná zvěř bez trofejí, případně další trasologické stopy a ušlapaná tráva.

Někteří respondenti navíc uvedli, že zákony týkající se této problematiky nejsou dostatečně připomínkovány kvalifikovanými subjekty se zájmem o problematiku anebo jsou k připomínkovému řízení zasílány opožděně.⁹² Ztotožňuji se s názorem, že je zde obecně potřeba větší medializace případů pytláctví a zkvalitnění spolupráce Policie ČR s veřejností a zainteresovanými řídicími složkami.

Při zadržení podezřelé osoby v terénu se zjišťuje, co osoba na místě dělá, o koho se jedná, co odváží a jestli má zbraň a k ní příslušné doklady. I osoba oprávněná k lovu u sebe musí mít občanský a zbrojní průkaz, lovecký lístek, průkaz zbraně a povolenku k lovu v dané lokalitě. Pokud se ukáže nesoulad se zákonem, tak má být taková osoba zajištěna⁹³ v souladu

⁹⁰ NĚMEC, Miroslav. Postup policie při odhalování, vyšetřování a předcházení pytláctví, *op. cit.*, s. 57.

⁹¹ NĚMEC, Miroslav. Latence trestného činu pytláctví, jeho současné formy páchané v České republice a úkoly policie, *op. cit.*, s. 63-68.

⁹² NĚMEC, Miroslav. Postup policie při odhalování, vyšetřování a předcházení pytláctví, *op. cit.*, s. 33-35.

⁹³ NĚMEC, Miroslav. Latence trestného činu pytláctví, jeho současné formy páchané v České republice a úkoly policie, *op. cit.*, s. 71.

s § 26 odst. 1 písm. a) zákona o policii pro ohrožování života či zdraví jiných osob anebo majetku (v tomto případě lovené zvěře).

Mezi hlavní metody realizované v pozdější fázi vyšetřování patří výslech obviněného, výslech svědků, rekognice, vyšetřovací pokus a kriminalistické expertizy. Při výslechu obviněného je důležité přesně vytyčit způsob spáchání činu, musí teda být velmi důkladný a detailní a získané informace je třeba prověřit pomocí dalších vyšetřovacích technik. Pachatelé se snaží typicky prosadit různé smyšlené důvody pro své jednání, např. že zvěř našli už mrtvou, že ji plánovali v souladu se zákonem odevzdat atp. Je třeba zejména nechat vhodně proběhnout monologickou část výpovědi obviněného a příliš do ní nezasahovat, aby se obviněný nedozvěděl, kolika informacemi vlastně vyšetřující disponuje. V dialogické části je pak třeba klást výstižné otázky, na které může obviněný jasně odpovědět.⁹⁴

Jako svědci jsou běžně vyslýcháni oznamovatelé daného trestného činu, kteří jsou často rovněž poškozenými či osobami spravujícími území, kde k činu došlo, což může vést k neobjektivní výpovědi. Je proto opět třeba snažit se o získání co možná nejdetailnější výpovědi. Další metodou je provádění expertiz, které se typicky zaměřují na těla upytlačených zvířat, nábojnice, palné zbraně a další předměty lidské výroby nalezené na místě a na trasologické stopy typu otisky obuvi či pneumatik. Vyšetřování může napomocť rovněž zmíněný vyšetřovací pokus, který se provádí za účelem ověření objektivní možnosti nastání tvrzených jevů či provedení tvrzených úkonů. Zjišťuje se tak např., jestli mohl svědek slyšet na uvedenou vzdálenost za daných podmínek výstřel, zda mohl něco na uvedenou vzdálenost spatřit atp.⁹⁵

Důležitou roli ve vyšetřování trestného činu pytláctví hraje rovněž myslivecká stráž, která musí být dle § 12 zákona o myslivosti stanovena pro každých 500 ha honitby. Ta může požadovat předložení zbrojního průkazu a dalších povinných dokladů od ozbrojených osob nacházejících se v honitbě, prohlížet v honitbě dopravní prostředky (např. kufry motorových vozidel), zadržet osobu přistiženou při neoprávněném lovu či takové osobě odejmout střelnou zbraň či ulovenou zvěř a vykázat ji z honitby.⁹⁶ Vzhledem k této relativně široké škále pravomocí představuje významný nástroj při potírání řady trestných činů páchaných v lesích, zejména pytláctví. Obdobnou úlohu pak sehrává rybářská stráž, která dle § 16

⁹⁴ NĚMEC, Miroslav. Postup policie při odhalování, vyšetřování a předcházení pytláctví, *op. cit.*, s. 69-70.

⁹⁵ NĚMEC, Miroslav. Postup policie při odhalování, vyšetřování a předcházení pytláctví, *op. cit.*, s. 70-71.

⁹⁶ § 14 odst. 1 písm. a) až d) zákona o myslivosti.

zákona o rybářství může osoby lovící ryby kontrolovat z hlediska rybářského nářadí a vyžadovaných povolení, požadovat předložení těchto povolení, zadržet těmto osobám rybářské povolenky, úlovek či rybářské nářadí a projednávat přestupky dle zákona o rybářství příkazem na místě. Mají tedy pravomoci o něco omezenější než stráž myslivecká (nemohou např. prohlédávat dopravní prostředky či zadržovat osoby), přesto však významné.

5. Problematika domovních prohlídek

Domovní prohlídku jako nástroj zajištění potřebných důkazů upravují §§ 83 až 85c TŘ. Lze ji vykonat v případech, kdy je důvodné podezření, že se v bytě nebo v jiném obytném či souvisejícím prostoru nachází osoba či věc důležitá pro trestní řízení. V rámci tématu této práce se jedná typicky o nelegálně držené volně žijící živočichy či jejich těla a tělesné části (např. upytlačená zvířet či nelegálně dovezené nebo odchycené druhy chráněných živočichů, které pachatel ukrývá ve svém obydlí), respektive může jít i o samotné pachatele ukrývající se před policií. Nařídít domovní prohlídku může předseda senátu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce, v neodkladných případech tak ale může učinit i předseda senátu či soudce, v jehož obvodu má být vykonána. Tento příkaz musí být písemný a odůvodněný a doručí se osobě, u níž se prohlídka koná při samotné prohlídce, případně do 24 hodin po odpadnutí překážky, která takovému doručení brání. Za splnění podmínek § 83 TŘ je možné ji vykonat, i když není vydání příkazu možné, avšak případy, které pod toto ustanovení spadnou, budou, zejména ve vztahu k touto prací řešeným trestným činům, velmi sporé (např. by se v obydlí nacházel pachatel, na kterého byl vydán příkaz k zadržení či zatčení, anebo osoba, kterou je třeba předvést pro účely trestního řízení – typicky významný svědek). Domovní prohlídku vykonává policejní orgán.⁹⁷ Je ji navíc možné provést až po výslechu osoby, u které má být provedena a této osobě musí být umožněna přítomnost.⁹⁸

V této problematice je velmi rozvinutá judikatura Ústavního soudu ČR. Ten na prvním místě dospěl k závěru, že přípustnost domovní prohlídky je „třeba chápat jako výjimku, která nadto vyžaduje restriktivní interpretaci zákonem stanovených podmínek její přípustnosti.“⁹⁹ Z příkazu navíc musí být patrné, který policejní orgán, resp. osoba v něm činná (odpovědná za zákonnost úkonu) má prohlídku provést a osoba, u níž se prohlídka koná, a musí být proveden předchozí výslech této osoby v souladu s § 84 TŘ¹⁰⁰, aby tato mohla hledané věci dobrovolně vydat. Při prohlídce hledané věci pak musí být konkretizované už v příkazu k domovní prohlídce, je-li to možné.¹⁰¹

⁹⁷ § 83 TŘ.

⁹⁸ § 84, § 85 odst. 1 TŘ.

⁹⁹ Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 201/01 ze dne 10. 10. 2001.

¹⁰⁰ Tamtéž.

¹⁰¹ KREJČÍ, Zdeněk. Prohlídka dle trestního řádu ve světle rozhodování Ústavního soudu. In: *Kriminalistika*. Roč. 42, č. 4/2009, s. 14.

Jedná se o velmi invazivní zásah do jednoho ze základních lidských práv, práva na ochranu obydlí zakotveného čl. 12 odst. 1 LZPS, proto je zde vyžadována maximální možná procesní a formální nezávadnost při jeho provádění, zajišťovaná řadou výše uvedených zákonných i judikaturně dovozených omezení. Zároveň ale policejní praxe ukazuje, že pokud má být úkon úspěšný, tak musí být nenadálý, tedy jeho příprava musí být utajována, což může být pro orgány činné v trestním řízení při všech uvedených omezeních obtížné¹⁰².

¹⁰² Prohlídka dle trestního řádu ve světle rozhodování Ústavního soudu, op. cit, s. 18.

6. Zahraniční komparistika

Pro srovnání a možnou inspiraci naší právní úpravy trestných činů proti volně žijícím živočichům se zde zaměřím na obdobnou úpravu ve státech sousedících s Českou republikou. Skutkové podstaty v těchto státech využívané mohou být významné nejen jako zdroj inspirace *de lege ferenda*, ale také proto, že řada chráněných druhů volně migruje přes naše hranice právě do sousedních států, a jejich ochrana zde je i přes sdílený systém kontinentálního práva odlišná.

6.1. Německo

Ve Spolkové republice Německo není upravena žádná obdoba trestného činu nedovoleného nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami, jak ho zná český trestní zákoník. Trestní zákoník Spolkové republiky Německo („*Strafgesetzbuch*“) obsahuje pouze trestný čin pytláctví („*Jagdwilderei*“), a to ve svém § 292.¹⁰³ Tato skutková podstata je naplněna porušením cizího honebního práva či práva k výkonu honitby tím, že pachatel i) chystá zvěři léčky, chytá ji, skolí ji nebo si ji nebo jinému přisvojí, anebo ii) věc, která podléhá honebnímu právu sobě nebo jinému přisvojí, poškodí nebo zničí. Za takové jednání v základní skutkové podstatě lze uložit trest odnětí svobody do tří let či peněžitý trest. Je dobré si všimnout, že německá úprava nevyžaduje dosažení určité hodnoty ulovené zvěře, a to navzdory tomu, že je tento trestný čin systematicky zařazen v oddílu dvacátém pátém, nazvaném Trestná zjištění. V kvalifikované skutkové podstatě je stejně jako u nás zohledňováno spáchání činu v organizované skupině (byť zde se vyžaduje její vybavenost střelnými zbraněmi) či v době hájení. Odlišně od české právní úpravy je zde ale zohledněno např. spáchání činu v noční době, použitím ok či jiným nemysliverckým způsobem, anebo jeho spáchání po živnostensku či ze zvyku.

V čem lze ale českou úpravu vyzdvihnout je to, že přísněji postihuje spáchání činu osobou, která má zvlášť uloženou povinnost chránit životní prostředí, tj. typicky myslivcem. Česká i německá úprava tak pamatují na poněkud jiné specifické situace, obsahově i výši trestu odnětí svobody jsou si však v zásadě podobné. Co bych považoval za vhodné z německé úpravy převzít, je možnost uložení peněžitého trestu, naše úprava má ovšem na druhou stranu výhodu v možnosti uložení zákazu činnosti či propadnutí věci.

¹⁰³ Trestní zákoník Spolkové republiky Německo – *Strafgesetzbuch*. § 292 [online]. [cit. dne 1. 3. 2023]. V originále dostupný online na: <https://www.gesetze-im-internet.de/stgb/index.html>, český překlad čerpán z: KRUK, Jiří. Trestní zákoník Spolkové Republiky Německo, stav 1. 1. 2014. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014.

6.2. Rakousko

V trestním zákoníku Rakouska („*Strafgesetzbuch*“) se na rozdíl od Německa trestný čin pytláctví jako takový nevyskytuje. Nalezneme zde však v § 140 související skutkovou podstatu trestného činu užití násilí pytlákem, kterého se dopustí, „*kdo při zásahu do cizího honebního práva nebo práva rybolovu přistižen při činu užije násilí proti osobě nebo pohrůžky s bezprostředním nebezpečím pro tělo nebo život, aby sobě nebo třetí osobě uchoval kořist.*“ Trest odnětí svobody je zde stanoven na šest měsíců až pět let, nedojde-li k ublížení na zdraví s těžkými trvalými následky či k smrti, kdy je stanoven na pět až patnáct let.

Vedle toho však zná rakouský trestní zákoník také trestné činy úmyslného poškození stavu zvěře a rostlin a poškození stavu zvěře a rostlin spáchané z hrubé nedbalosti, upravené v § 181f a § 181g. Úmyslná i nedbalostní varianta tohoto trestného činu spočívají v usmrcení, držení či zničení značného množství exemplářů chráněného volně žijícího druhu zvěře v rozporu s právním předpisem či úředním nařízením, které má značný dopad na zachování stavu tohoto druhu.¹⁰⁴

Rakouská právní úprava v této oblasti je podstatně užší než ta česká a poskytuje dle mého výrazně omezenější ochranu. Pytláctví samo o sobě zde vůbec trestáno není a jakási alternativa našeho trestného činu neoprávněného nakládání zahrnuje mnohem menší okruh škodlivých jednání než česká úprava. V porovnání lze tedy naše skutkové podstaty dle mého vyzdvihnout.

6.3. Slovensko

Slovenský trestní zákoník, zákon č. 300/2005 Z.z., trestný zákon¹⁰⁵, obsahuje v § 305 skutkovou podstatu trestného činu porušovanie ochrany rastlín a živočíchov. Tato prakticky odpovídá české úpravě trestného činu neoprávněného nakládání, avšak nevyžaduje splnění podmínky 25 kusů a sankcionuje i pouhé ohrožení chráněných živočichů, což lze považovat za podstatné rozdíly v právní úpravě, umožňující na Slovensku o něco širší ochranu chráněných druhů. Lze však polemizovat, zda trestání pouhého ohrožení chráněného druhu, aniž by došlo

¹⁰⁴ Trestní zákoník Rakouské republiky - Bundesgesetz vom 23. Jänner 1974 über die mit gerichtlicher Strafe bedrohten Handlungen (Strafgesetzbuch) [online] [cit. dne 1. 3. 2023]. V originále dostupný z: https://legislationline.org/sites/default/files/documents/32/Austria_CPC_1975_am122019_de.pdf. Český překlad čerpán z: KRUK, Jirí. Trestní zákoník Rakouska - Spolkový zákon z 23. 01. 1974, ve znění novely č. 134/2013, stav 1. 1. 2014. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014.

¹⁰⁵ Trestní zákoník Slovenské republiky - zákon č. 300/2005 Z.z., trestný zákon [online] [cit. dne 1. 3. 2023]. V originále dostupný z: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-300>.

ke škodlivému následku, není přepínáním trestní represe a není tak v rozporu se zásadou *ultima ratio* ve smyslu § 12 odst. 2 TZ.

V § 310 pak nalezneme skutkovou podstatu pytláctví, která je obsahově rovněž velmi podobná úpravě české. Slovenská trestní ustanovení jsou tedy v této oblasti velmi podobná a snad jediným rozdílem ke zvážení je trestání pouhého ohrožení chráněných živočichů.

6.4. Polsko

V Polsku jsou skutkové podstaty trestných činů proti volně žijícím živočichům vymezeny krom trestního kodexu („*Kodeks karny*“) ¹⁰⁶ také v polském zákoně o ochraně přírody („*Ustawa o ochronie przyrody*“) z roku 2004 ¹⁰⁷. Ten ve svém čl. 128 vymezuje skutkovou podstatu trestného činu spočívajícího v nedovoleném převozu chráněných zvířat a produktů z nich přes hranice státu (odst. 1) a porušení práva EU o ochraně druhů volně žijících živočichů při regulaci s nimi nepředložením dovozního prohlášení, jejich použitím k jinému než dovolenému účelu a dalšími několika typy nedovoleného nakládání (odst. 2). Toto ustanovení lze přirovnat k českému přečinu neoprávněného nakládání. Sankcí je v obou případech odnětí svobody na 3 měsíce až 5 let.

Polský trestní zákoník pak v § 181 odst. 1 upravuje skutkovou podstatu trestného činu, který spočívá v usmrcení zvířat ve značném rozsahu, a stanoví za toto jednání trest odnětí svobody od 3 měsíců do 5 let. V § 181 odst. 2 pak stanoví druhou skutkovou podstatu spočívající v usmrcení zvířat porušením právních předpisů platných v chráněném území a způsobení vážné škody, s trestem odnětí svobody do 2 let či peněžitým trestem.

¹⁰⁶ Trestní zákoník Polské republiky – Kodeks Karny z 19. 5. 1969. V originále dostupný z: <https://www.prawo.pl/akty/dz-u-1969-13-94,16787601.html> [cit. dne 1. 3. 2023]. Anglický překlad čerpán z <https://www.global-regulation.com/translation/poland/2986226/the-act-of-6-june-1997-penal-code.html>.

¹⁰⁷ Zákon o ochraně přírody Polské republiky – Ustawa o ochronie przyrody z 16. 5. 2004. V originále dostupný z: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu20040920880>. Český překlad čerpán z RADECKI, Wojciech. Nový polský zákon o ochraně přírody. *České právo životního prostředí*. 2006, s. 67-79 [online]. [cit. dne 1. 3. 2023]. Dostupné z: <http://www.cspzp.com/rocnik2006.html>.

7. Trestné činy proti volně žijícím živočichům *de lege ferenda*

Problematika této skupiny trestných činů získává s určitým zkvalitňováním vztahu společnosti k ochraně přírody na pozornosti a s tím je na ni v posledních desetiletích kladen větší důraz než kdykoliv dříve, kdy se jednalo o téma buďto naprosto okrajové, řešené čistě z majetkového hlediska, či dokonce neřešené vůbec. S tím, jak si alespoň část populace uvědomuje potřebu ochrany biodiverzity a životního prostředí jako celku v našem vlastním zájmu, začíná se snad pomalu ale jistě i většinový názor přiklánět k možnosti zajištění této ochrany prostředkem *ultima ratio*, tedy trestním právem. Skutkové podstaty cílící k ochraně volně žijících živočichů již máme celá desetiletí, byly obsaženy i ve starém trestním zákoně.¹⁰⁸

Jakkoliv ale formálně máme právní úpravu, která označuje velkou část škodlivých jednání vůči těmto živým tvorům za trestnou, tak je třeba vést diskuzi o její efektivnosti, vhodné aplikaci a dostatečnosti ve chvíli, kdy máme dlouhodobě každý kalendářní rok statistické údaje o stovkách případů hubení chráněných živočichů, zcela zjevně lidmi, které by naplňovaly skutkové podstaty trestných činů pytláctví či neoprávněného nakládání, ale počty trestně stíhaných osob se každoročně pohybují v nižších desítkách a odsouzených je ještě výrazně méně. Demonstrovat to lze příkladmo na tom, že teprve v dubnu roku 2021 padl první odsuzující rozsudek za otravu chráněných dravých ptáků¹⁰⁹, ačkoliv např. Česká společnost ornitologická eviduje těchto případů každoročně desítky¹¹⁰.

Problém patrně není čistě v právní úpravě, ale i v tom, jak ještě stále velká část společnosti volně žijící živočichy vnímá. V tom, že řada lidí považuje chráněné druhy za škodnou a aktivně je tráví jedy způsobujícími velmi bolestivé a dlouhé umírání. V tom, že mnoho dalších toto nevnímá jako společensky natolik škodlivé jednání, aby to oznámili. V činnosti Policie České republiky, která, jakkoliv je její práce záslužná, většinou při svých limitovaných prostředcích a čase upřednostňuje řešení jiných typů kriminality a tuto upozaduje jako jednání, které společnost tolik neohrožuje.¹¹¹

¹⁰⁸ § 178a, 181f, § 181g a § 181h TrZ.

¹⁰⁹ Rozsudek Okresního soudu ve Strakoniciích ze dne 29. 4. 2021, sp. zn. 5 T 60/2020.

¹¹⁰ Viz kapitola 3. 3. 3. 1. – Statistiky.

¹¹¹ Statistické přehledy kriminality za rok 2014 – 2023. Policie České republiky [online]. [cit. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

Kromě toho, že je tedy na místě větší sociální angažovanost občanů a zlepšení práce policie v této oblasti, což je otázkou aplikace již zavedených skutkových podstat a jejich postihování, je ale rovněž na místě se zamyslet nad současnou právní úpravou trestných činů pytláctví a neoprávněného nakládání z hlediska její vhodnosti a dostatečnosti. V případě neoprávněného nakládání je vrchní hranice trestu odnětí svobody dána zákonem v základní skutkové podstatě na 3 roky, v nedbalostní variantě pak na 1 rok. Při použití kvalifikované skutkové podstaty dle § 299 odst. 4 TZ se můžeme dostat až na 8 let, ale takové případy budou opravdu velice sporadické vzhledem k požadavku mezinárodně působící organizované skupiny, získání prospěchu přesahujícího hranici 10 milionů korun či poškození celé populace či biotopu kriticky ohroženého druhu. Stejně tak v případě pytláctví je vrchní hranice trestu odnětí svobody dána na dva roky, v kvalifikované skutkové podstatě na 5 let.

Nabízí se tedy otázka, zda by nebylo alespoň částečným řešením zvednutí této poměrně nízké hranice, třeba za účelem větší šance na odrazení potenciálních pachatelů hrozbou vysokých trestů nepodmíněného odnětí svobody. Faktem však je, že věznice v České republice jsou přeplněné, a to zejména kvůli dlouhým trestům nepodmíněného odnětí svobody, které jsou u řady trestných činů ukládány. Navíc je s touto formou trestu spojen i velmi závažný sociální problém opětovné reintegrace takto trestaných osob do společnosti. V tomto postupu proto řešení nevidím. Současnou právní úpravu považuji v zásadě za poměrně dostatečnou a přiměřenou. Co je dle mého za současného stavu potřeba, je výrazné zvýšení jejího využívání. Jak se v posledních letech ukazuje, mnohem lepším prostředkem pro odrazení člověka od spáchání trestného činu, je vysoká pravděpodobnost jeho dopadení a potrestání, než výše potenciálního trestu.¹¹² Současně se mi jeví jako vhodná cesta i častější používání alternativních trestů. Dle současné úpravy je momentálně možné využít trest propadnutí věci či zákazu činnosti. U všech trestných činů řešených v rámci této práci bych ale zároveň považoval za vhodné zavést také možnost uložení trestu peněžitého.

¹¹² MCCRARY, Justin a CHALFIN, Aaron. Criminal Deterrence: A Review of the Literature. In: journal of Economic Literature. 2017, s. 37-38.

8. Závěr

Cílem této diplomové práce bylo uceleně shrnout a zhodnotit stávající právní úpravu trestněprávní ochrany volně žijících živočichů. Jednalo se o trestní právo zejména České republiky, ale v rámci komparace se práce dotkla i německého, rakouského, slovenského a polského trestního práva.

Klíčovým právním předpisem, ze kterého vychází velká část této práce, je zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Tento zákon má na ochranu volně žijících živočichů velký vliv a s několika novelizacemi se stal účinnou normou v rámci problematiky jejich trestněprávní ochrany. Je to již několik desítek let, co byly u nás poprvé právně vymezeny trestné činy proti volně žijícím živočichům. Avšak ani v roce 2023 nejsou pachatelé této trestné činnosti často pohnáni k trestní odpovědnosti, a téměř vůbec již nedochází k ukládání trestů odnětí svobody.

To je možná jedním z hlavních důvodů, proč kriminalita v této oblasti roste. Zejména v rámci ochrany zvířat se např. trestný čin týrání zvířat vyskytuje poměrně často. Myšlenka přísnější trestní represe za účelem ochrany volně žijících živočichů byla několikrát zmíněna i v této práci.

Po uvedení práce v kapitole první a představení klíčových pojmů v kapitole druhé, byly jednotlivé trestné činy proti volně žijícím živočichům podrobně popsány ve třetí kapitole. Zabýval jsem se zde například otázkou, proč vlastně zákonodárce zvolil ve skutkové podstatě § 299 odst. 1 TZ počet 25 kusů chráněných živočichů jako hranici trestnosti. Byla zde rovněž uvedena řada statistických údajů, které nám mohou pomoci ve vyvozování závěrů o situaci v této oblasti. Mimo jiné z nich vyplynulo, že případů této trestné činnosti evidují orgány činné v trestním řízení poměrně mnoho, avšak jejich objasněnost a počet odsouzených pachatelů zůstávají dlouhodobě nízké.

V kapitole čtvrté jsem se dále zabýval kriminalistickými postupy užívanými při vyšetřování environmentálních trestných činů, zejm. z hlediska vyšetřování pytláctví, kde jsou vyšetřovací postupy vzhledem k dlouhé historii tohoto trestného činu podle mého názoru nejrozvinutější. Rozebírám zde například současnou motivaci pachatelů tohoto trestného činu v porovnání se stavem dřívějším. V důsledku změn na trhu se zvěřinou dle mého názoru došlo k posunu v tom smyslu, že dnes je nejčastějším motivem pytláctví lovecká vášeň, oproti pouhému zisku, který převažoval dříve, vzhledem k vysokým výkupním cenám zvěřiny považované ještě před pár desetiletími za luxusní potravinu. Zároveň se v této části práce

zaměřuji i na vztah samotných myslivců k problematice nelegálního lovu, který shledávám z důvodů blíže rozebraných v dané kapitole za problematický.

V páté kapitole se následně krátce zaměřuji na provádění domovních prohlídek u osob podezřelých ze spáchání předmětných deliktů, neboť tyto bývají důležitým prostředkem pro vyšetřování. V kapitole šesté je pak provedena základní komparace české trestněprávní úpravy v dané oblasti s legislativou německou, polskou, slovenskou a rakouskou, kdy tedy představuji řešení přijatá České republice geograficky nejbližšími státy a poukazuji na zajímavé rozdíly mezi nimi a námi, jako je třeba naprostá absence obdoby trestného činu neoprávněného nakládání ve Spolkové republice Německo. Sedmá kapitola se poté již jen zabývá představením závěrů, ke kterým jsem na základě použitých zdrojů došel, a z nich plynoucími osobními návrhy k možným změnám v právní úpravě *de lege ferenda*.

Cílem práce bylo prozkoumat otázku, zda je právní úprava trestných činů proti volně žijícím živočichům v současné době dostatečná. V tomto ohledu docházím k závěru, že předmětná ustanovení trestního zákoníku mají své nedostatky, jejichž řešením se zabývám v předchozí kapitole. Obecně však lze konstatovat, že oproti stavu, který v České republice panoval v předcházejících desetiletích, došlo k velkému zlepšení a přinejmenším základní nezbytnou ochranu tato úprava poskytuje, historicky dle mého názoru dosud nejvyšší, jakou kdy právo na našem území těmto tvorům dalo. Vzhledem k důležitosti chráněných zájmů je ale navzdory tomu stále namístě zkoumat její v praxi se ukazující nedostatky a snažit se o další zlepšení nejenom úpravou zákonných formulací, ale právě i důrazem na její řádnou aplikaci a provedení.

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

- ROSE, Gary. Forests, Fish and Filthy Lucre. In ROSE, Gary (ed.). *Following the Proceeds of Environmental Crime. Forests, Fish and Filthy Lucre*. New York: Routledge, 2014, s. 4-5. ISBN 978-0-203-70181-2.
- MUTH, Robert M., BOWE, John F. Jr. Illegal harvest of renewable resources in North America: Toward a typology of the motivations for poaching. *Society & Natural Resources*. 2018, 11(1), s. 11. ISSN 0894-1920.
- MIKO, Ladislav, BOROVIČKOVÁ, Hana a kol. *Zákon o ochraně přírody a krajiny*, 2. vydání, Praha, 2007, s. 79, 232.
- FUENTES OSORIO, Jean Luis. Environmental Criminal Law in Spain. In FARMER, Andrew, FAURE, Michael G., VAGLIASANDI, Grazia Maria (eds.). *Environmental Crime in Europe*. Oxford: Hart Publishing, 2017, s. 194. ISBN 9781509914012.
- ANDRESKA, Dominik. K výročí 50 let zákazu lovu dravců na výrovkách. In: *České právo životního prostředí, vědecký časopis*. Praha: Česká společnost pro právo životního prostředí, z.s., 2017, s. 80. ISSN: 1213-5542.
- JANOUŠEK, L. In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, s. 1124.
- Ústav státu a práva akademie věd ČR Stanovisko k otázce vlastnictví volně žijících zvířat. In: *Právník*. 1994. č. 1, s. 81-82.
- ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře, s. 567, 2992, 2994, 2998 ISBN 978-80-7400-428-5.
- HERCZEG, Jiří. In: ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře, s. 3019, 3021. ISBN 978-80-7400-428-5.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 8. vydání. Praha: Leges, 2022, s. 163-162, 821.
- RŮŽIČKA, Miroslav. In: DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 2493, 2494. ISBN 978-80-7478-790-4. § 299, § 304.
- Koubek, P., Červený, J. Mají velké šelmy šanci přežít v našich honitbách? In: *Myslivost*, roč. 51, č. 3 (2003), str. 12-14.
- SLOBODNÍK, Martin. Trestní odpovědnost právnických osob v případech pytláctví. In: *Myslivost*, roč. 64, č. 1 (2016).

- DRMOTA, Josef. Zapomenuté pomůcky k lovu zvěře. In: *Myslivost*, roč. 2006, č. 10.
- Government of India, Ministry of Environment and Forests, Wildlife Crime Control Bureau. *Wildlife crime investigation – A Hand book for Wildlife Crime Investigation Officers*. 2013, s. 12.
- DRIELAK, Steven. *Environmental Crime - Evidence Gathering and Investigative Techniques*. Springfield, 1998, s. 3. ISBN 0-398-06889-5.
- NĚMEC, Miroslav. Současné problémy odhalování, vyšetřování a předcházení pytláctví v souvislosti s novou právní úpravou v České republice. In.: Musil, J.: *Pokroky v kriminalistice: sborník příspěvků z IV. mezinárodní konference*. Praha: Policejní akademie ČR, 2010, s 7-12.
- NĚMEC, Miroslav. *Postup policie při odhalování, vyšetřování a předcházení pytláctví*. Praha, 2002, s. 19-71.
- NĚMEC, Miroslav. Současné problémy odhalování, vyšetřování a předcházení pytláctví v souvislosti s novou právní úpravou v České republice. In.: Musil, J.: *Pokroky v kriminalistice: sborník příspěvků z IV. mezinárodní konference*. Praha: Policejní akademie ČR, 2010, s 7-12.
- NĚMEC, Miroslav. Nová právní úprava trestného činu pytláctví v České republice. In: *Akadémia policajného zboru v Bratislave: Policajná teória a prax*. Roč. VII. Č. 4/99. Bratislava, 1999, s. 43.
- NĚMEC, Miroslav. Latence trestného činu pytláctví, jeho současné formy páchané v České republice a úkoly policie. In: *Akadémia policajného zboru v Bratislave: Policajná teória a prax*. Roč. VIII. Č. 1/2000. Bratislava, 2000, s. 60-71.
- KREJČÍ, Zdeněk. Prohlídka dle trestního řádu ve světle rozhodování Ústavního soudu. In: *Kriminalistika*. Roč. 42, č. 4/2009, s. 14.
- Rozsudek Okresního soudu ve Strakoniciích ze dne 29. 4. 2021, sp. zn. 5 T 60/2020.
- MCCRARY, Justin a CHALFIN, Aaron. Criminal Deterrence: A Review of the Literature. In: *Journal of Economic Literature*. 2017, s. 37-38.
- STRAUS, Jiří. SADÍLEK, Zdeněk. Metodika vyšetřování trestných činů proti životnímu prostředí. In: *Forenzní vědy, právo, kriminalistika*, č. 2/2017. 2017, s. 210.

2. Seznam použitých internetových zdrojů

- CITES – Ministerstvo životního prostředí. Úvodní stránka – Ministerstvo životního prostředí [online]. Copyright © 2008 [cit. 04. 11. 2022]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/cites_obchod_ohrozenymi_druhy.
- Bonnská úmluva - AOPK ČR. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR - AOPK ČR [online]. Copyright © 2022 AOPK ČR [cit. 04. 11. 2022]. Dostupné z: <https://nature.cz/bonnska-umluva>.
- The European Union and Trade in Wild Fauna and Flora [online]. [cit. 4. 11. 2022]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/environment/cites/legislation_en.htm
- The Differences between EU and CITES Provisions in a Nutshell [online]. [cit. 4. 11. 2022]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/environment/cites/pdf/differences_b_eu_and_cites.pdf
- EU Accession to CITES [online]. [cit. 4. 11. 2022]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/environment/cites/gaborone_en.htm
- Ministerstvo vnitra ČR. Koncepce boje proti organizovanému zločinu do roku 2023. Praha, únor 2018. Schválená usnesením vlády č. 325 ze dne 23. května 2018, s. 10 [online]. [cit. 15. 11. 2022]. Dostupné z <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>.
- Aplikace jaktrestame.cz [online]. [cit. 08. 12. 2022]. Dostupné z: https://jaktrestame.cz/aplikace/#appka_here.
- Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Statistické listy trestní [online]. [cit. 17. 01. 2023]. Dostupné z <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>.
- Účinnější zbraň na pytláky: Ministerstvo zemědělství společně s Policií ČR zvýšilo sazby za nelegálně ulovenou zvěř (eAGRI). [online]. Copyright © 2009 [cit. 26. 11. 2022]. Dostupné z: https://eagri.cz/public/web/mze/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/x2021_ucinnejsi-zbran-na-pytlaky-ministerstvo.html .
- DVOŘÁK, Petr. Myslivost – platná právní úprava. *Právní prostor* [online]. 31. 5. 2017. [cit. 02. 12. 2022]. Dostupné z <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/myslivost-platna-pravni-uprava>.
- 107 rysů – to je výsledek nejrozsáhlejšího monitoringu česko-bavorsko-rakouské rysí populace – Ministerstvo životního prostředí. Úvodní stránka – Ministerstvo životního prostředí [online]. Copyright © 2008 [cit. 18. 01. 2023]. Dostupné z: [52](https://www.mzp.cz/cz/news_20200228-3LYNX-spocital-</div><div data-bbox=)

[rysy?fbclid=IwAR2CIpIoC-7aOkyJcJn1FyGVmhc_uuQk2JHyLWyaw35JWF7xrvSbg4cvQ1c.](https://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/3565358-chysta-se-novela-zakona-o-myslivosti-zavest-ma-plany-lovu-podle-miry-poskozeni-lesu)

- VRLÁK, Marek. Chystá se novela zákona o myslivosti, Zavést má plány lovu podle míry poškození lesů [online]. 15. 2. 2023. [cit. 28. 2. 2023]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3565358-chysta-se-novela-zakona-o-myslivosti-zavest-ma-plany-lovu-podle-miry-poskozeni-lesu>.
- Statistické přehledy kriminality za rok 2014 – 2023. Policie České republiky [online]. [cit. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>
- The Global Initiative Against Transnational Organized Crime. Tightening the Net: Towards a Global Legal Framework on Transnational Organized Environmental Crime, 2015, s. 16 [online]. [cit. 16. 4. 2023]. Dostupné z: https://www.unodc.org/documents/congress/background-information/NGO/GIATOC-Blackfish/GIATOC_-_Tightening_the_Net.pdf.

3. Seznam použitých právních předpisů

- Trestní zákoník Spolkové republiky Německo – Strafgesetzbuch, Spolková sbírka zákonů I, s. 3322.
- Trestní zákoník Rakouské republiky – Strafgesetzbuch, Spolková sbírka zákonů č. 60/1974.
- Trestní zákoník Slovenské republiky – zákon č. 300/2005 Z.z., trestný zákon.
- Trestní zákoník Polské republiky – Kodeks Karny, Sbírká zákonů 1997, č. 88, s. 553.
- Zákon o ochraně přírody Polské republiky – Ustawa o ochronie przyrody, Sbírká zákonů 2004, č. 92, s. 880
- Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.
- Sdělení č. 127/1994 Sb. m. s., o přístupu České republiky k Úmluvě o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů. In: Sbírká mezinárodních smluv. 17. 06. 1994. ISSN 127-130.
- Sdělení č. 107/2001 Sb. m. s., o přijetí Úmluvy o ochraně evropských planě rostoucích rostlin, volně žijících živočichů a přírodních stanovišť. In: Sbírká mezinárodních smluv. 09. 11. 2001. ISSN 107.
- Sdělení č. 7/2007 Sb. m. s., o přístupu České republiky k Mezinárodní úmluvě o regulaci velrybářství. In: Sbírká mezinárodních smluv. 19. 01. 2007. ISSN 1801-0393.
- Směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2008/99/ES, o trestněprávní ochraně životního prostředí, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 150/1969 Sb., o přečinech, ve znění pozdějších předpisů.

- Zákon č. 134/2002 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 99/2004 Sb., o rybářství, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 100/2004 Sb., o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky č. 2/1993 Sb., ve znění pozdějších právních předpisů.
- Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů
- Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 572/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin.
- Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 127/1994 Sb., o přístupu České republiky k Úmluvě o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů, přijaté v Bonnu dne 23. června 1979, ve znění pozdějších předpisů.
- Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 7/2007 Sb. m. s., o přístupu České republiky k Mezinárodní úmluvě o regulaci velrybářství, ve znění pozdějších předpisů.
- Směrnice Rady 92/43/EHS ze dne 21. května 1992 o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, ve znění pozdějších předpisů.
- Směrnice Rady 79/409/EHS ze dne 2. dubna 1979 o ochraně volně žijících ptáků, ve znění pozdějších předpisů.
- Nařízení Rady (ES) č. 338/97 ze dne 9. prosince 1996 o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi.
- Nařízení Rady (EHS) č. 348/81 ze dne 20. ledna 1981 o společných pravidlech pro dovoz produktů z velryb a ostatních kytovců.
- Nařízení Rady (EHS) č. 3254/91 ze dne 4. listopadu 1991 o zákazu používání náslapných pastí ve Společenství a dovozu kožešin a zboží z určitých volně žijících

živočichů ze zemí, kde jsou tyto živočichové odchyťováni pomocí nášlapných pastí nebo jiných metod odchyty, které nesplňují mezinárodní normy humánního odchyty do pastí.

- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1007/2009 ze dne 16. září 2009 o obchodování s produkty z tuleňů (Text s významem pro EHP)
- Vyhláška č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 114/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky
- Zákon č. 114/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

4. Seznam použité judikatury

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 1. 1942, sp. zn. Rv I 919/41.
- Č. 53/1976 Sb. rozh. tr.
- Č. 45/1986 Sb. rozh. tr.
- Č. 34/2005 Sb. rozh. tr.
- Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 8. 10. 2021, sp. zn. 4 To 386/2021.
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 4. 2022, sp. zn. 0 Tdo 30/2022.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 34/03 ze dne 13. 12. 2006.
- Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 201/01 ze dne 10. 10. 2001.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 13/12 ze dne 23. 7. 2013.

5. Seznam ostatních zdrojů

- BOHÁČ, Jaroslav. Ochrana biodiverzity. České Budějovice, 2013. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zemědělská fakulta
- HLUBOCKÁ, Klára. Psovod. Databáze kriminality vedená Českou společností ornitologickou. 31. 10. 2022.
- MIŠKOVSKÁ, Šárka, tisková mluvčí oddělení Bezpečnostní politiky letového provozu Celního úřadu Praha Ruzyně. Písemné sdělení na základě žádosti. 14. 11. 2022.
- SLOBODNÍK, Martin. Právní aspekty trestného činu pytláctví. Praha, 2015. Diplomová práce. Právnická fakulta Univerzity Karlovy, s. 15.
- POLÁČEK, David. Předseda Klubu ochrany dravců a sov při sdružení Děti Země. Ústní sdělení v rozhovoru pro Deník Referendum. 5. 9. 2017. [rozhovor se zabývá nelegálním odstřelem dravých ptáků na Olomoucku].

Abstrakt

Trestné činy proti volně žijícím živočichům

Předmětem této diplomové práce je trestněprávní ochrana volně žijících druhů živočichů. Mapuje současnou právní úpravu této oblasti na mezinárodní úrovni, na půdě Evropské unie, jakož i v českém vnitrostátním právu, a to vše zejména z hlediska možných trestních sankcí, které lze dle práva ukládat za neoprávněné nakládání s těmito živočichy. V globálním měřítku se zabývá zejména Úmluvou CITES, ale i dalšími mezinárodními úmluvami jako je Bonnská úmluva, ICRW či Bernská úmluva. V rámci Evropské unie se pak zabývá nařízením CITES a dalšími nařízeními s ním souvisejícími, jakož i Směrnicí o trestněprávní ochraně životního prostředí.

Co se českého práva týče, tak práce poskytuje detailní rozbor skutkových podstat nejúžeji souvisejících s problematikou, tj. trestného činu neoprávněného nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a rostlinami dle § 299 TZ a § 300 TZ (v nedbalostní variantě) a trestného činu pytláctví dle § 304 TZ. Zde rozebírá jednotlivé znaky skutkových podstat těchto trestných činů, a to včetně okolností podmiňujících použití vyšších trestních sazeb, a řeší i zdůvodnění a obtíže s aplikací některých formulací, které byly v textu trestního zákoníku použity.

Krom analýzy současného znění zákona se krátce zabývá i historickým vývojem související legislativy na území České republiky, který vedl až k současné právní úpravě, a dále řeší i otázku možného souběhu analyzovaných trestných činů. Mimo to pak nabízí řadu statistik, získaných zejména od Ministerstva spravedlnosti, České společnosti ornitologické a Celního úřadu Praha Ruzyně, týkajících se četnosti výskytu a míry vyjasněnosti jednání podřaditelných pod některou ze skutkových podstat.

Práce zkoumá postupy při kriminalistickém vyšetřování těchto trestných činů, zejména pak trestného činu pytláctví, u kterého nastiňuje řadu způsobů pro získávání stop v závislosti na skutkovém stavu a informuje o současné problematice užívání jedovatých látek typu karbofuran k hubení některých chráněných druhů, jakož i o důležitosti institutu domovních prohlídek při vyšetřování. Dále se zabývá také komparací české legislativy s úpravou existující v této oblasti v sousedních státech, tj. v Německu, Slovensku, Rakousku či v Polsku.

Klíčová slova: trestní odpovědnost, trestné činy proti volně žijícím živočichům, neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a rostlinami, pytláctví, kriminalistické metody vyšetřování

Abstract

Crimes Against Wildlife

The subject matter of this diploma thesis is the protection of wildlife species by means of criminal law. It maps the current legal regulation in this area at the international level, on the EU level, as well as in the Czech national law, especially in terms of possible criminal sanctions that can be imposed under the law for illegal handling of these animals. On the global scale, it covers in particular the CITES Convention, but also other international conventions such as the Bonn Convention, the ICRW or the Bern Convention. As for the law of the European Union, it works with the CITES Regulation and other related regulations, as well as the Directive on the protection of the environment through criminal law.

As far as the Czech law is concerned, the thesis provides a detailed analysis of the crimes most closely related to the issue, i.e. the crime of unauthorized handling of protected wildlife species under s. 299 of the Criminal Code and s. 300 of the Criminal Code (in the negligent variant) and the crime of poaching under s. 304 of the Criminal Code. Here, it analyses the individual elements of these crimes, including the circumstances conditioning the application of higher penal rates, and also addresses the justification and difficulties with the application of certain formulations used in the text of the Criminal Code.

In addition to the analysis of the current wording of the law, it briefly discusses the historical development of related legislation in the Czech Republic, which led to its current state, and also addresses the issue of possible concurrence of the analysed crimes. In addition, it offers a number of statistics, obtained in particular from the Ministry of Justice, the Czech Ornithological Society and the Prague Ruzyně Customs Office, concerning the frequency of occurrence and the degree of clarification of acts classifiable as one of these crimes.

The thesis examines the procedures in criminal investigation of these crimes, especially the crime of poaching, for which it outlines a number of methods for obtaining traces depending on the facts and informs about the current issue of the use of poisonous substances such as carbofuran, in killing certain protected species, as well as the importance of the institute of home searches for the investigation. It also compares the Czech law with the legislation existing in this area in neighbouring countries, i.e. Germany, Slovakia, Austria and Poland.

Keywords: criminal liability, crimes against wildlife, unauthorized handling of protected wildlife, poaching, criminal investigation methods